Valiokunnan mietintö HaVM 12/2026 vp─ HE 182/2025 vp

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 182/2025 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:
- perustuslakivaliokunta PeVL 14/2026 vp
- sosiaali- ja terveysvaliokunta StVL 8/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Helinä Tiura-Virta, sisäministeriö
- neuvotteleva virkamies Jere Lumme, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Marja N. Pulkkinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Joni Komulainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Tanja Muotka, tietosuojavaltuutetun toimisto
- poliisilakimies Visa Weckström, Poliisihallitus
- lainsäädäntöneuvos Anne Ihanus, Rajavartiolaitoksen esikunta
- päälakimies Jan Sjöblom, suojelupoliisi
- lakimies Pirkko Alamäki-Karkiainen, Tulli
- tietosuojajuristi Lasse Mäkinen, Helsingin kaupunki
- johtava asiantuntija Markku Rajamäki, Elinkeinoelämän keskusliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- oikeusministeriö
- puolustusministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- Syyttäjälaitos
- Rikosseuraamuslaitos
- keskusrikospoliisi

Valmis
5.0

- Maahanmuuttovirasto
- Pääesikunta
- Huoltovarmuuskeskus
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Pakolaisneuvonta ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi poliisilakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia, rikostorjunnasta Tullissa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia, sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettua lakia, puolustusvoimista annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia.

Esityksen mukaan poliisilaissa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa säädettyjä tiedonsaanti- ja tietojen luovutussäännöksiä muutettaisiin siten, että ne mahdollistaisivat nykyistä paremmin poliisin tietojenvaihdon muiden viranomaisten kanssa muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Laeissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja salassapitosäännön estämättä sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Poliisilaissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja tilanteissa, joissa se olisi tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi tai välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavan yhteisön lisäksi myös yksityisille tahoille laissa säädetyin edellytyksin. Poliisilakiin lisättäisiin myös nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille. Poliisilain sääntelyä tiedonsaannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä täsmennettäisiin muun muassa siten, että tiedonsaanti olisi mahdollista henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi sekä tiettyjen etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi. Poliisilakiin lisättäisiin uusi säännös poliisin mahdollisuudesta saada tietyin edellytyksin henkilön henkilöllisyys- ja läsnäolotieto yksittäisessä tapauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta.

Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamista koskevaan sääntelyyn tehtäisiin vastaavia muutoksia siltä osin kuin muutokset liittyvät Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien lakisääteisiin tehtäviin. Maahanmuuttovirastolle lisättäisiin oikeus saada tieto eräistä etsintäkuulutuksista sekä velvollisuus ilmoittaa poliisille tieto etsintäkuulutetun henkilöllisyydestä ja läsnäolosta Maahanmuuttoviraston toimitilassa. Lisäksi lainsäädäntöä yhteensovitettaisiin yleislainsäädännön kanssa muun muassa luopumalla teknisten käyttöyhteyksien sääntelystä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus poistaa tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa ja lisää poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja muun muassa rikosten estämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi.

Hallitusohjelman mukaan myös kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä vahvistetaan. Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla toteutettaisiin hallitusohjelman tavoitteita.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Uudistuksen keskeinen sisältö ja tavoitteet

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisin ja muiden turvallisuusviranomaisten tiedonsaanti- ja tiedonluovutusoikeuksia koskevaa sääntelyä. Tavoitteena on, että poliisilain (871/2011) ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019, poliisin henkilötietolaki) sääntely mahdollistaa tehokkaan ja toimivan tiedonvaihdon poliisin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä erityisesti rikostorjunnan tehostamiseksi ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Tarkoituksena on, että sääntely vastaa nykyistä paremmin muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksia.

Poliisin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja myös omasta aloitteestaan ehdotetaan selvennettäväksi. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää poliisin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kadonneiden löytämiseksi. Poliisilain ja poliisin henkilötietolain kansallista tiedonvaihtoa koskevaa sääntelyä selkeytetään ja ajantasaistetaan myös siten, että sääntelyssä huomioidaan nykyistä paremmin voimassa oleva yleislainsäädäntö. Rajavartiolaitosta, Tullia, Puolustusvoimia ja Maahanmuuttovirastoa koskevaan sääntelyyn ehdotetut muutokset tukevat edellä mainittuja tavoitteita näiden viranomaisten toiminnan näkökulmasta.

Ehdotetuilla lainmuutoksilla pyritään hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti poistamaan tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa, lisäämään poliisin mahdollisuuksia luovuttaa salassa pidettäviä tietoja muun muassa rikosten estämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi sekä vahvistamaan kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä. Lainmuutoksilla pyritään myös varmistamaan, että poliisin kansallista tiedonvaihtoa koskevat säännökset tukevat viranomaisyhteistyötä ja erityisesti hallinnollisen rikostorjunnan tarpeita.

Hallintovaliokunta on kiinnittänyt vuoden 2021 sisäisen turvallisuuden selontekoa (VNS 4/2021 vp) koskevassa mietinnössään huomiota viranomaisten väliseen tiedonkulkuun liittyviin haasteisiin ja pitänyt välttämättömänä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on käytössään kaikki olennainen tieto, jota tarvitaan sisäisen turvallisuuden erilaisiin uhkiin varautumiseksi, uhkatilanteiden ennalta ehkäisemiseksi ja sujuvan viranomaisyhteistyön varmistamiseksi (HaVM 19/2021 vp).

Kuluvalla vaalikaudella käsiteltävänä olleessa sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 6/2025 vp) keskiössä olivat turvallisuusympäristön muutosten vaikutukset sisäiseen turvallisuuteen ja viranomaisten toimintaympäristöön. Suomen ulkoinen turvallisuusympäristö on muuttunut perustavanlaatuisesti ja pitkäkestoisesti. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja maailman geopoliittinen murrosvaihe heijastuvat voimakkaasti Suomen sisäiseen turvallisuuteen ja

heikentävät sen ennustettavuutta. Valiokunta on selonteosta antamassaan mietinnössä (HaVM 5/2026 vp) ja monissa muissakin yhteyksissä katsonut, että turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä on tarkasteltava laajana kokonaisuutena, jotta Suomen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät ja ilmiöt sekä niiden väliset yhteydet voidaan mahdollisimman tehokkaasti havaita.

Valiokunta on käsitellyt mietinnössään HaVM 5/2026 vp muun muassa Suomen rikollisuustilannetta, huumausaineiden käyttöä ja huumausainerikollisuutta, vakavaa nuoriso- ja jengirikollisuutta, järjestäytynyttä rikollisuutta, väkivaltaisia ääriliikkeitä ja terrorismia, informaatiovaikuttamista, kriittisen infrastruktuurin suojaamista sekä uusien teknologioiden vaikutuksia sisäiseen turvallisuuteen. Poliisin toimintaympäristön voidaan todeta viime vuosina muuttuneen merkittävällä tavalla, mikä on tuonut mukanaan uusia haasteita myös tiedonvaihdon näkökulmasta. Kuten esityksen perusteluissa todetaan, yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, tietomäärien kasvu sekä asioinnin siirtyminen tietoverkkoihin on aiheuttanut tietoverkkorikollisuuden huomattavaa kasvua ja niin sanotun perinteisen rikollisuuden siirtymistä tietoverkkoihin. Erityisesti huumausainekauppaa siirretään yhä enemmän tietoverkkoavusteiseksi. Tämän lisäksi laiton asekauppa, petos- ja talousrikollisuus, viharikokset, uhkailu ja kiristäminen sekä monimuotoinen seksuaalirikollisuus verkossa jatkavat kasvuaan kansainvälisesti. Rikolliset toimivat laajasti myös verkon niin sanotulla pimeällä puolella (TOR-verkot), mikä luo omat haasteensa rikostorjunnalle. Avoimesta sekä pimeästä verkosta on tullut merkittävällä tavalla myös lainvalvontaviranomaisten ja muiden viranomaisten toimintaympäristöä viimeisen vuosikymmenen aikana. Yhteiskunnan digitalisoituminen ja ihmisten verkottuminen esimerkiksi erilaisiin sosiaalisen median palveluihin on kuitenkin tapahtunut niin nopeasti, ettei lainsäädäntö ole pysynyt muutoksessa mukana. Myös ammattimainen ja järjestäytynyt rikollisuus on viime vuosina lisääntynyt. Suomessa on tehty havaintoja myös paikallisista rikollisverkostoista (katujengeistä).

Poliisi ja muut sisäisen turvallisuuden viranomaiset ovat ensivasteen viranomaisia useimmissa turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa arkipäivän onnettomuuksista vakaviin turvallisuusuhkiin ja poikkeusoloihin, mukaan lukien erilaiset hybriditilanteet. Valiokunta korostaa eri viranomaisten ja hallinnon tasojen yhteisen tilannekuvan merkitystä jatkuvasti muuttuvassa ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä. Yhteisen tilannekuvan muodostaminen edellyttää sujuvaa ja oikea-aikaista tiedonkulkua eri toimijoiden välillä. Kansallinen ja kansainvälinen poikkihallinnollinen yhteistyö on välttämätöntä jatkuvasti monipuolistuvien turvallisuusuhkien ennakoinnissa ja torjunnassa.

Yksi tehokas keino puuttua järjestäytyneeseen rikollisuuteen on hallinnollinen rikostorjunta, jota poliisi tekee osana ennalta estävää toimintaa. Hallinnollisella torjunnalla tarkoitetaan erityyppisiä viranomaisten käytössä olevia keinoja, joilla pyritään ennaltaehkäisemään yhteiskunnan laillisen infrastruktuurin käyttö erityisesti rikolliseen toimintaan. Tavoitteena on muun muassa huolehtia siitä, ettei yksittäisillä viranomaispäätöksillä, kuten lupapäätöksillä, edistetä järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä tai mahdollisteta rikollisen toiminnan jatkamista. Hallinnollisen torjunnan avulla voidaan torjua järjestäytynyttä rikollisuutta, heikentää sen toimintaedellytyksiä sekä vähentää järjestäytyneen rikollisuuden yhteiskunnalle aiheuttamia uhkia ja haittoja. Järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisen torjunnan osalta keskeistä on tiedonvaihto eri viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä. Ehdotetulla sääntelyllä tuetaan myös hallinnollisen rikostorjunnan tarpeita.

Perustuslakivaliokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta ovat antaneet esityksestä lausunnot (PeVL 14/2026 vp, StVL 8/2026 vp). Perustuslakivaliokunta esittää, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä,

— 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen 4 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentista, 4 luvun 5 §:stä ja 7 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentista tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon,

— 3. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen 20 §:n 1 ja 2 momentista ja 20 a §:stä tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon,

— 4. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen 17 a §:n 1 ja 2 momentista tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon, ja

— 5. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen 2 luvun 14 §:n 1 ja 2 momentista, 2 luvun 14 a §:stä ja 4 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentista tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallintovaliokunta toteaa, että ehdotetun sääntelyn tehokas toimeenpano edellyttää sääntelyn soveltamista koskevaa koulutusta ja ohjeistusta. Valiokunta toteaa erityisesti uuden, tietojen saamista sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevan sääntelyn osalta, että huomiota tulee kiinnittää niin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kuin poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin henkilöstön kouluttamiseen sekä yhteisiin ohjeistuksiin ja toimintamalleihin. Lisäksi on tärkeää, että lainsäädännön toimeenpanoa ja vaikutuksia arvioidaan.

Tietojen saaminen yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä

Poliisilain 4 luvun 3 §:ssä säädetään tietojen saannista yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä. Hallituksen esitykseen sisältyvässä 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan pykälän 1 momenttia muutettavaksi siten, että poliisilla on oikeus päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä saada yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä. Momentissa säädettäisiin tiedonsaantioikeus koskemaan myös rikosten paljastamista ja rikosten ennalta estämistä, kun voimassa olevassa säännöksessä mainitaan rikoksen estäminen ja selvittäminen. Momenttiin lisättäisiin myös tiedonsaantioikeus henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että 1. lakiehdotuksen 4 luvun 3 §:n 1 momentissa ehdotettu tietojensaantioikeus koskee säännöksessä mainittujen tarkoitusten kannalta tarvittavia tietoja, mutta sen kattamia tietosisältöjä ei ole lueteltu tyhjentävästi perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa tulkintakäytännössä edellytetyllä tavoin. Sama koskee 3. lakiehdotuksen 20 §:n 1 momenttia ja 5. lakiehdotuksen 2 luvun 14 §:n 1 momenttia. Ehdotettua sääntelyä on muutettava siten, että luovutettavien tietojen tietosisällöt määritellään säännöksessä sääntely-yhteys huomioon ottaen tyhjentävästi tai tietojen luovuttaminen kytketään tietojen välttämättömyyteen.

Tämä on edellytyksenä 1., 3. ja 5. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta katsoo, että luovutettavien tietojen tietosisältöjä ei ole edellä mainituissa säännöksissä mahdollista määritellä perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla tyhjentävästi. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen 4 luvun 3 §:n 1 momenttia, 3. lakiehdotuksen 20 §:n 1 momenttia ja 5. lakiehdotuksen 2 luvun 14 §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että tarpeellisuus-edellytys muutetaan välttämättömyys-edellytykseksi yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyin tavoin.

Siltä osin kuin esityksessä on ehdotettu rikoksen estäminen muutettavaksi rikoksen ennalta estämiseksi, muutosta ei perustuslakivaliokunnan mielestä voida sääntelyn tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden kannalta pitää täysin ongelmattomana. Sikäli kuin säännös mahdollistaa hyvin laajan tietojensaannin yksityiseltä myös tilanteissa, joissa ei välttämättä ole käsillä konkreettista ja yksilöityä rikosepäilyä, jää esityksen perustelujen valossa varsin epäselväksi, millä edellytyksillä poliisin on tietoja mahdollista saada. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan hallintovaliokunnan on syytä täsmentää ehdotettua sääntelyä.

Hallintovaliokunta toteaa, että ehdotettu muotoilu vastaa poliisilain 1 luvun 1 §:n sanamuotoa. Poliisilain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rikosten ennalta estäminen on käsitteenä laaja-alaisempi kuin rikoksen estäminen. Rikosten ennalta estämiseen kuuluvissa tehtävissä voidaan torjua rikoksia myös aikaisemmassa vaiheessa kuin mitä rikoksen estämisellä tarkoitetaan. Rikoksen estäminen, joka määritellään poliisilain 5 luvun 1 §:ssä, kuuluu alakäsitteenä rikosten ennalta estämisen käsitteen piiriin. Rikoksen estämisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa rikos on jo käsillä ja se pyritään estämään tai keskeyttämään. Rikoksen ennalta estämisen tarkoittamissa eri tilanteissa rikoksen mahdollisuus voi olla etäisempi.

Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että poliisilla, Rajavartiolaitoksella ja Tullilla on mahdollisuus omien toimivaltuuksiensa puitteissa saada tietoja rikosten ennalta estämiseen liittyvissä tehtävissä. Valiokunta katsoo, että 1. lakiehdotuksen 4 luvun 3 §:n 1 momenttiin, 3. lakiehdotuksen 20 §:n 1 momenttiin ja 5. lakiehdotuksen 2 luvun 14 §:n 1 momenttiin lisättäväksi edellä ehdotettu välttämättömyys-edellytys rajoittaa tietojen saantia siinä määrin, että esitykseen sisältyvän rikosten ennalta estämistä koskevan käsitteen muuttaminen rikoksen estämiseksi ei valiokunnan näkemyksen mukaan ole tarpeen. Välttämättömyys asettaa tiedonsaannille korkean kynnyksen, ja tiedon pyytäjän on perusteltava tietojen välttämättömyys tapauskohtaisesti. Edellä todetuin perustein hallintovaliokunta ei ehdota sääntelyn täsmentämistä tältä osin.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että ehdotetussa sääntelyssä ei täsmennetä, mihin yksityiseen yhteisöön tai henkilöön tietojensaantioikeus kohdentuu. Sääntely vaikuttaa mahdollistavan tietojensaannin miltä tahansa yksityiseltä yhteisöltä ja keneltä tahansa yksityishenkilöltä. Hallintovaliokunnan on syytä täsmentää sääntelyä myös tältä osin.

Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan yksityisellä yhteisöllä on tarkoitettu tässä yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä, joita ovat muun muassa yhtiöt ja yhdistykset. Käsitettä on tarkoitettu tässä tulkittavan laajasti koskien kaikkia yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä, myös säätiöitä (vrt. myös HE 57/1994 vp, s. 71/I). Hallintovaliokunta katsoo, että säätiö on selvyyden

vuoksi aiheellista mainita sääntelyssä nimenomaisesti, ja ehdottaa, että 1. lakiehdotuksen 4 luvun 3 §:n 1 momenttia, 3. lakiehdotuksen 20 §:n 1 momenttia ja 5. lakiehdotuksen 2 luvun 14 §:n 1 momenttia sekä myös 7. lakiehdotuksen 112 §:n 1 momenttia tältä osin täsmennetään yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevin tavoin.

Kun poliisi, Rajavartiolaitos tai Tulli pyytävät tietoa "yhteisöltä", tällä tarkoitetaan, että tiedon antaa yhteisön edustaja sen mukaisesti, miten yhteisössä on työnjako tietopyyntöasiassa järjestetty. Työnjaolla ei voida kuitenkaan kiertää velvollisuutta antaa tietoja esimerkiksi sillä perusteella, että asiasta vastaava henkilö ei olisi sillä hetkellä paikalla.

Yksityisellä henkilöllä tarkoitetaan säännöksessä luonnollista henkilöä, jolta poliisi pyytää tietoja yksityisenä henkilönä eikä oikeushenkilön edustajana. Yksityinen henkilö voi olla esimerkiksi silminnäkijä tai muu henkilö, jolla on tietoa esimerkiksi rikospaikan ympäristöstä ja siellä liikkuneista henkilöistä. Tilanteet ovat hyvin moninaisia, joten lain sanamuodossa ei voida rajata yksityistä henkilöä, koska tämä voisi johtaa siihen, että tiedonsaanti joidenkin rikosten ennalta estämisen, paljastamisen ja selvittämisen osalta estyisi.

Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on mahdollistaa, että poliisi, Rajavartiolaitos tai Tulli voivat pyytää yksittäisessä tilanteessa tiedon miltä tahansa poliisin, Rajavartiolaitoksen tai Tullin yksittäiseen tehtävään liittyvältä yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä tai henkilöltä. Säännökset mahdollistavat tietojen antamisen yksityisiä tahoja sitovien salassapitosäännösten estämättä. Koska säännöksiä ehdotetaan rajattavaksi perustuslakivaliokunnan edellytyksen mukaisesti välttämättömään, on hallintovaliokunnan mielestä selvää, että poliisi, Rajavartiolaitos tai Tulli voivat pyytää tietoja vain sellaiselta taholta, jonka osalta tiedonsaanti yksittäisessä tapauksessa on välttämätöntä. Valiokunta toteaa myös, että voimassa olevaan säännökseen ei sisälly lainkaan säännöstä siitä, miltä tai keneltä tietoja voidaan saada. Se on mainittu vain pykälän otsikossa. Voimassa olevan säännöksen ilmaisu "yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan", joka ehdotetussa säännöksessä on tarkoitus säilyttää, on säännöksessä mainitun yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden määre. Esityksessä ehdotettu säännös siis täsmentää voimassa olevaa sääntelyä. Hallintovaliokunta toteaa ehdotetun täsmennyksen olevan tarpeellinen. Valiokunta ei pidä edellä todetuin perustein sääntelyn edelleen täsmentämistä tältä osin aiheellisena.

Esityksessä ehdotetun 1. lakiehdotuksen 4 luvun 3 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksen perustelujen valossa 1. lakiehdotuksen 4 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen telepäätelaitteen yksilöivien tietojen tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen luonne jää varsin avoimeksi. Valiokunnan käsityksen mukaan sääntely vaikuttaa mahdollistavan sellaisten tietojen saamisen, joista on tietoja kokoamalla ja yhdistämällä mahdollista tehdä pelkkää tunnistamista laajempia päätelmiä tietojen kohteista. Tätä ei perustuslakivaliokunnan mielestä voida pitää perustuslain 10

§:ssä säädetyn kannalta ongelmattomana. Ehdotuksen oikeasuhtaisuuden kannalta sääntelyä on välttämätöntä muuttaa siten, että tietojen saamisen edellytykseksi säädetään nyt ehdotetun tietojen tarpeellisuuden sijaan tietojen välttämättömyys. Samanlainen muutos on välttämätöntä tehdä myös 3. lakiehdotuksen 20 §:n 2 momentille ja 5. lakiehdotuksen 2 luvun 14 §:n 2 momentille. Nämä muutokset ovat edellytyksenä sille, että 1., 3. ja 5. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta ehdottaa säätämisjärjestyshuomautuksen huomioon ottamiseksi, että puheena olevien pykälien 2 momenteissa tarpeellisuus-edellytys muutetaan välttämättömyys-edellytykseksi. Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa mainittujen 2 momenttien säännöksiin eräitä täsmennyksiä yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevin tavoin.

Hallintovaliokunta tuo kuitenkin esiin, että voimassa olevassa poliisilain säännöksessä tiedonsaanti on perustunut tarpeellisuuteen eikä tämä kynnys ole sisäministeriön mukaan tiettävästi aiheuttanut ongelmia. Mainituissa 2 momenteissa on luovutettavat tiedot lueteltu varsin kattavasti ja sillä tarkkuudella, joka tässä sääntely-yhteydessä säädöstekstissä on mahdollista. Säännöksessä tiedonsaannin tulisi ministeriön näkemyksen mukaan siten perustua perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti tarpeellisuuteen. Ministeriö myös toteaa, että kun tiedot nyt joudutaan sitomaan välttämättömyyteen, tämä voi heikentää poliisin tiedonsaantia suhteessa voimassa olevaan lakiin ja siten vaikuttaa poliisin mahdollisuuksiin torjua erityisesti verkossa tapahtuvaa rikollisuutta, mikä on vastoin lakiesityksen tavoitteita.

Hallintovaliokunta tähdentää, että ehdotetun sääntelyn mahdollistaman tietopyynnön tarkoituksena on ainoastaan tunnistaa sähköisen viestintävälineen käyttäjän henkilöllisyys, mitä myöskään Euroopan unionin tuomioistuin (EUT) ei valiokunnan käsityksen mukaan ole pitänyt vakavana puuttumisena yksilön oikeuksiin (C-470/21). Valiokunta toteaa, että ilman mahdollisuutta tunnistaa rikoksiin keskeisesti liittyvien viestintäpalveluiden käyttäjiä ja tilaajia poliisi, Rajavartiolaitos ja Tulli eivät välttämättä voi selvittää tietoverkkoympäristössä tehtyjä taikka niitä hyväksikäyttäen tehtyjä rikoksia. Ottaen huomioon, että yhä suurempi osa rikoksista tapahtuu verkossa, ei ole yhteiskunnan edun mukaista, että poliisilla ei ole riittävästi lakisääteisiä keinoja puuttua tällaiseen rikollisuuteen.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan hallintovaliokunnan tulee varmistua ehdotetun sääntelyn EU-mukaisuudesta. Hallintovaliokunta katsoo edellä viitatun ja esityksen perusteluissa ja valiokunnan asiantuntijakuulemisessakin esiin nostetun EUT:n ratkaisun C-470/21 La Quadrature du Net ym. (ECLI:EU:C:2024:370) osalta, että ratkaisu ei valiokunnan näkemyksen mukaan edellytä, että ehdotetun sääntelyn kaltainen poliisin tiedonsaanti pyynnöstä yksittäisessä tapauksessa edellyttäisi etukäteisvalvontaa. Ratkaisun kohdassa 128 todetaan: "On kuitenkin niin, että vaikka - kuten tämän tuomion 124 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee - unionin tuomioistuin on katsonut olevan "olennaista", että toimivaltaisten kansallisten viranomaisten pääsy liikenne- ja paikkatietoihin edellyttää joko tuomioistuimen tai riippumattoman hallinnollisen elimen etukäteisvalvontaa, kyseinen oikeuskäytäntö on kehittynyt sellaisten kansallisten toimenpiteiden yhteydessä, jotka mahdollistavat vakavan rikollisuuden torjumiseen liittyvän tavoitteen saavuttamiseksi yleisen pääsyn kaikkiin säilytettyihin liikenne- ja paikkatietoihin riippumatta siitä, onko niillä edes välillinen yhteys tavoiteltuun päämäärään, ja

jotka näin ollen merkitsevät vakavaa tai jopa "erityisen vakavaa" puuttumista kyseisiin perusoikeuksiin."

Edelleen ratkaisun 132 ja 133 kohtien mukaan: "Käänteisesti tätä ennakkovalvonnan vaatimusta ei ole tarkoitus soveltaa silloin, kun viranomaisen pääsystä henkilötietoihin aiheutuvaa puuttumista kyseisiin perusoikeuksiin ei voida pitää vakavana. Näin on silloin, kun on kyse pääsystä sähköisten viestintävälineiden käyttäjien henkilöllisyyttä koskeviin tietoihin pelkästään asianomaisen käyttäjän tunnistamista varten ilman, että mainittuja tietoja voidaan yhdistää suoritettua viestintää koskeviin tietoihin, koska unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan näiden tietojen tällaisesta käsittelystä aiheutuvaa puuttumista ei lähtökohtaisesti voida pitää vakavana." Hallintovaliokunta korostaa, että ehdotetuissa säännöksissä ei ole kysymys poliisin, Rajavartiolaitoksen tai Tullin yleisestä pääsystä tietoihin, vaan yksittäiseen tapaukseen liittyvästä tietopyynnöstä, joka koskee ainoastaan tietyn henkilön tunnistamiseksi tarvittavia tietoja. Ehdotetulla sääntelyllä ei mahdollisteta pääsyä viestinnän sisältöön tai viestinnän välitystietoihin. Tietopyynnön tarkoituksena on ainoastaan tunnistaa sähköisen viestintävälineen käyttäjä. Siten sääntelyn tarkoittamaa puuttumista ei voida valiokunnan mielestä pitää vakavana eikä tällainen puuttuminen EUT:n mukaan edellytä ennakkovalvontaa.

Hallintovaliokunta korostaa edelleen, että 1. lakiehdotuksen 4 luvun 3 §:n 2 momentin, 3. lakiehdotuksen 20 §:n 2 momentin sekä 5. lakiehdotuksen 2 luvun 14 §:n 2 momentin nojalla voidaan saada ainoastaan yksilöivä tieto, jonka avulla henkilö voidaan tunnistaa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi puhelinliittymän haltijan nimeä tai tietoa siitä, kenen nimissä IP-osoite on. Sen sijaan poliisi, Rajavartiolaitos ja Tulli eivät voi ehdotettujen 2 momenttien nojalla saada tietoa pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 6 §:ssä, poliisilain 5 luvun 8 §:ssä, rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (108/2018, Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalaki) 16 §:ssä eikä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015, Tullin rikostorjuntalaki) 3 luvun 4 §:ssä tarkoitetuista viestin välitystiedoista, viestinnän sisällöstä tai sen toisista osapuolista. Näiden tietojen hankkimiseksi poliisi, Rajavartiolaitos ja Tulli voivat käyttää pakkokeinolain taikka poliisilain, Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain tai Tullin rikostorjuntalain mukaista televalvontaa tai telekuuntelua laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä. Televalvonnan ja telekuuntelun toimivaltuuksista säädetään pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 6 §:ssä, poliisilain 5 luvun 5 ja 8 §:ssä, Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 16 §:ssä ja Tullin rikostorjuntalain 3 luvun 4 §:ssä. Hallintovaliokunta katsoo, että ehdotettujen pykälien nojalla saatujen tietojen perusteella ei voida muodostaa kuvaa henkilöiden välisestä luottamuksellisesta viestinnästä.

Mitä tulee EU-oikeudessa lausuttuun ehdottoman välttämättömyyden vaatimukseen, hallintovaliokunta katsoo, että säännöksessä tietojen saannin sitominen valiokunnan ehdottamalla tavalla välttämättömyyteen — sen lisäksi, että luovutettavat tiedot ja käyttötarkoitukset on säännöksessä lueteltu — täyttää tämän vaatimuksen. Toimivalta arvioida sääntelyn EU-mukaisuutta on kuitenkin EUT:llä.

Hallintovaliokunta nostaa tässä yhteydessä esiin vielä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) tapauksen K.U. v. Finland 2008, jossa oli kysymys verkossa tehdystä rikoksesta ja IP-osoitteen luovuttamisesta poliisille sen selvittämiseksi. Kyseisessä tapauksessa tehokasta rikostutkintaa ei voitu koskaan käynnistää eikä rikoksen tekijää tunnistaa, mikä johtui siitä, että lainsäädäntö ei edellyttänyt kyseisen tiedon luovuttamista poliisille. EIT totesi, että vaikka

sananvapaus ja viestinnän luottamuksellisuus ovat ensisijaisia näkökohtia ja televiestintä- ja internetpalvelujen käyttäjillä on oltava takuu siitä, että heidän yksityisyyttään ja sananvapauttaan kunnioitetaan, tämä takuu ei voi olla ehdoton, vaan sen on toisinaan väistyttävä muiden oikeutettujen vaatimusten, kuten epäjärjestyksen tai rikosten ennalta estämisen taikka muiden oikeuksien ja vapauksien suojaamisen tieltä (kohta 49).

Tietojen saaminen sosiaali- ja terveydenhuollosta

Uutena sääntelynä ehdotetaan poliisilain 4 luvun 5 §:ssä (1. lakiehdotus) säädettäväksi tietojen saannista sosiaali- ja terveydenhuollosta. Pykälän 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisilla on oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta. Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi lisäksi eräistä muista rikoksista, joiden suhteen tietojensaantioikeus olisi mahdollinen, vaikka sanotuista rikoksista säädetty enimmäisrangaistus on alhaisempi kuin kaksi vuotta vankeutta.

Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ehdotetaan säädettäväksi edellä mainittua vastaavasti 3. lakiehdotuksen 20 a §:ssä ja 5. lakiehdotuksen 2 luvun 14 a §:ssä siltä osin kuin kysymys on tiedonsaantioikeuden sitomisesta sellaisten rikosten paljastamiseen ja selvittämiseen, joista laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

Ehdotettu sääntely, joka on sidottu välttämättömyyteen, ei perustuslakivaliokunnan arvion mukaan muodostu säätämisjärjestykseen vaikuttavalla tavalla ongelmalliseksi oikeasuhtaisuuden kannalta. Koska kyse on kuitenkin arkaluonteisista tiedoista, on hallintovaliokunnan syytä arvioida tarkkaan mahdollisuuksia rajata perusterikosten joukkoa edelleen. Tällaista arviointia on perusteltua tehdä myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeuksien osalta. Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että toimivaltuuksien epäsymmetria ei sellaisenaan ole perusoikeuksien rajoitusedellytysten vaatima painava yhteiskunnallinen tarve, joka perustelisi toimivaltuuksien välttämättömyyden.

Lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettua tietojen saantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevaa sääntelyä ei ehdoteta rajattavaksi henkilöllisesti. Valiokunnan käsityksen mukaan poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin on sääntelyssä käytettyjen sanamuotojen nojalla mahdollista saada tietoja paitsi rikoksesta epäillyistä tai rikoksen uhriksi joutuneista, myös kenestä tahansa asian kannalta sivullisesta henkilöstä, kunhan ehdotetussa säännöksessä asetetut muut edellytykset täyttyvät. Ehdotetun tietojensaantioikeuden henkilöllistä ulottuvuutta on sääntelyn tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen sekä oikeasuhtaisuuteen liittyvistä syistä välttämätöntä täsmentää. Tämä on edellytyksenä 1., 3. ja 5. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta ehdottaa säätämisjärjestyshuomautuksen huomioon ottamiseksi, että 1. lakiehdotuksen 4 luvun 5 §:n 1 momentin 1—3 kohtiin, joissa säädetään perusterikoksista, lisätään perustuslakivaliokunnan edellytyksen mukaisesti, jota sosiaali- ja terveysvaliokunta on myös korostanut, henkilöllisen ulottuvuuden täsmentämiseksi lisäedellytys: "ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria". Hallintovaliokunta ehdottaa vastaavan täsmennyksen lisäämistä myös 3. lakiehdotuksen 20 a §:ään ja 5. lakiehdotuksen 14 a §:ään. Valiokunta viittaa tältä osin yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin esitettyyn. Valiokunta katsoo, että 1. lakiehdotuksen 4 luvun 5 §:n 1 momentin 4—7 kohdissa ei sen sijaan ole tulkinnanvaraisuutta sen osalta, kenen henkilön tiedot voivat olla kyseisten tarkoitusten kannalta välttämättömiä.

Hallintovaliokunta pitää esityksessä ehdotetun 1. lakiehdotuksen 4 luvun 5 §:n 1 kohdassa, 3. lakiehdotuksen 20 a §:ssä ja 5. lakiehdotuksen 14 a §:ssä kahden vuoden rangaistusmaksimiin sidottua kynnystä oikeasuhtaisena. Enimmäisrangaistus kuvaa sitä, miten vakavana lainsäätäjä on pitänyt kyseistä rikosta. Rikoksia, joista voidaan tuomita vähintään kaksi vuotta vankeutta, voidaan luonnehtia vakaviksi rikoksiksi. Tällaisilla rikoksilla on painava selvittämisintressi, joka liittyy rikoksen uhrin oikeuksiin tai painavan yhteiskunnallisen intressin turvaamiseen. Vastaavan rikostason osalta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on korostanut, että valtion positiivisiin velvoitteisiin kuuluu tehokkaiden keinojen säätäminen vakavien rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi (ks. K.U. v. Finland, 2.12.2008). Valiokunta korostaa, että tämän kynnyksen ulkopuolelle jäävät muun muassa huumausaineen käyttörikokset, joten ehdotetun sääntelyn ei arvioida aiheuttavan sitä, että huumausaineen käyttäjät eivät uskaltautuisi hakeutua hoitoon. Yhdessä välttämättömyysvaatimuksen kanssa poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin kynnys pyytää tietoja on varsin korkea.

Hallintovaliokunta katsoo myös, että poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin sääntelyn tulee olla yhdenmukaista 1. lakiehdotuksen 4 luvun 5 §:n 1 kohdan, 3. lakiehdotuksen 20 a §:n ja 5. lakiehdotuksen 14 a §:n perusterikosten osalta. Tekojen moitittavuus ja niihin kohdistuva selvitysintressi eivät ole riippuvaisia toimivaltaisesta viranomaisesta, eikä eri viranomaisten välillä ole tältä osin hyväksyttävää perustetta poikkeavalle sääntelyratkaisulle. Valiokunta pitää sen vuoksi tärkeänä, että näissä säännöksissä säädetty rikosten kahden vuoden rangaistusmaksimikynnys tiedonsaannin edellytyksenä on kaikkia viranomaisia koskevissa laeissa yhdenmukainen.

Valiokuntalausunnoissa ja asiantuntijakuulemisessa muun muassa sääntelyn oikeasuhtaisuudesta esitettyihin huomioihin liittyen hallintovaliokunta ehdottaa kuitenkin 1. lakiehdotuksen 4 luvun 5 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan perusterikoksia koskevaan sääntelyyn eräitä muutoksia yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevin tavoin. Lisäksi valiokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen 4 luvun 5 §:ään, 3. lakiehdotuksen 20 a §:ään ja 5. lakiehdotuksen 14 a §:ään lisättäväksi uuden 2 momentin, jonka mukaan pykälän perusteella saatuja tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten kyseiset tiedot on saatu.

Useissa hallintovaliokunnan saamissa lausunnoissa on esitetty huoli siitä, että hallituksen esityksessä ehdotetulla poliisilain 4 luvun 5 §:llä, kuten myös henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksesta annettuun lakiin (639/2019, Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki) ehdotetulla 20 a §:llä ja Tullin rikostorjuntalain 14 a §:llä, puututtaisiin hoitosuhteen

luottamuksellisuuteen ja että tällainen sääntely voisi vaikuttaa ihmisten tahtoon hakeutua hoitoon. Hallintovaliokunta pitää hoitosuhteen ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta erittäin tärkeänä periaatteena. Tämän vuoksi sääntely on pyritty muotoilemaan siten, että siinä rajataan tiedonsaanti mahdollisimman tarkasti. Arkaluonteisten tietojen luovuttaminen on perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan merkityksellistä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan perusoikeuksien kannalta (ks. esim. PeVL 15/2018 vp, s. 39) ja merkitsee vakavaa puuttumista perusoikeuskirjan 7 ja 8 artikloiden suojaamiin oikeuksiin (ks. esim. C-26/22 ja C-64/22 Schufa Holding, kohta 94, ECLI:EU:C:2023:958). Sen vuoksi tällaisten tietojen luovuttamisesta on lähtökohtaisesti säädettävä laissa. Valiokunta korostaa, että pykälät eivät mahdollista sosiaali- ja terveydenhuollon oma-aloitteista ilmoittamista, joten ne eivät edellytä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöltä minkäänlaista aloitteellisuutta tietojen antamiseen eivätkä siten puutu luottamuksensuojaan muissa kuin sellaisissa tilanteissa, joissa poliisi, Rajavartiolaitos tai Tulli pyytävät tietoja. Poliisilla, Rajavartiolaitoksella tai Tullilla on siis oltava jo valmiiksi varteenotettava käsitys siitä, että tietty henkilö on tavoitettavissa tietyssä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitilassa, jotta ne voivat tällaista tietoa pyytää. Käytännössä siis nämä viranomaiset tietävät jo suurimmassa osassa tilanteita valmiiksi henkilön asiakas- tai hoitosuhteesta, mutta voivat pyytää esimerkiksi vahvistamaan henkilöllisyyden tai tiedon siitä, onko henkilö juuri tiettynä aikana ollut läsnä. Poliisi, Rajavartiolaitos tai Tulli eivät voi valvoa näitä tiloja kyseisen sääntelyn nojalla eivätkä pyytää ketään ilmoittamaan esimerkiksi tietyn henkilön saapumisesta, koska säännökset eivät mahdollista oma-aloitteista ilmoittamista.

Hallintovaliokunta korostaa myös, että mainitut pykälät eivät mahdollista, että poliisi, Rajavartiolaitos tai Tulli voisivat saada mitään tietoja henkilön käymistä luottamuksellisista keskusteluista sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa. Pykälä mahdollistaa pelkän yksittäisen henkilöllisyys- ja läsnäolotiedon tietyltä rajatulta ajalta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on kiinnittänyt huomiota hallituksen esityksessä mainittuun esimerkkiin, jossa on mainittu sairaalan osasto sellaisena tietona, joka saattaisi paljastaa henkilön terveyteen liittyviä tietoja. Esityksen perusteluissa (s. 46) todetaan: "Useissa tapauksissa olisi mahdollista jättää pois luovutettavista tiedoista potilaan hoitosuhteen tai sosiaalihuollon asiakassuhteen paljastava tieto, esimerkiksi lääkärin ammattinimike tai sairaalan osaston nimi. Kuitenkin joissakin tapauksissa terveydentilaa koskeva tieto voisi olla pääteltävissä esimerkiksi terveydenhuoltoyksikön nimestä."

Hallintovaliokunta toteaa, että osaston nimeä on esityksen perusteluissa käytetty esimerkkinä tiedosta, joka voi paljastaa henkilön hoito- tai asiakassuhteesta arkaluonteisia tietoja. Esityksessä ei ole todettu, että osaston nimi olisi välttämätön antaa, vaan korostettu sitä, että useissa tapauksissa tieto henkilön läsnäolosta voidaan antaa niin, että se ei paljasta varsinaisesti mitään henkilön terveydentilasta. Jos osaston nimi ei ole välttämätön tieto, sitä ei saa antaa, ja sama koskee muitakin tietoja, jotka eivät ole välttämättömiä. Lähtökohtaisesti poliisilla on jo tieto tavoittelemansa henkilön olemisesta tietyllä osastolla, jos se tällaista pyytää. Kysymys voi olla esimerkiksi siitä, että osastolla oleva potilas on tehnyt rikosilmoituksen toisen osastolla olevan potilaan teosta, esimerkiksi väkivallasta, mutta ilmoittajalla ei ole tietoa tekijän henkilöllisyydestä. Selvittäessään rikosta poliisi voi kysyä kyseisen rikoksesta epäillyn henkilöllisyystietoa henkilöstöltä. Tämä henkilöllisyystieto paljastaisi kyseisen rikoksesta epäillyn olevan osaston potilas, mutta tällaisessa tilanteessa tietoa voitaisiin pitää

välttämättömänä rikoksen selvittämiseksi. Hallintovaliokunta viittaa lisäksi siihen, mitä yksityiskohtaisissa perusteluissa on jäljempänä esitetty.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan huomiota sääntelyn soveltamisalan laajuuteen viitaten erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023, asiakastietolaki) tarkoittaman palvelunantajan käsitteeseen. Hallintovaliokunta pitää lainsäädännön johdonmukaisuuden kannalta tärkeänä, että soveltamisala on palvelunantajan käsitteen kautta yhdistetty sosiaali- ja terveydenhuollon substanssilainsäädäntöön ja käsitteen voidaan siten arvioida olevan sosiaali- ja terveydenhuollon alalle tuttu. Jos käsitteeseen liittyy epäselvyyksiä siitä, onko jokin tietty taho asiakastietolain tarkoittama palvelunantaja, tällainen epäselvyys tulisi ratkaista sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan sisäisesti, koska se vaikuttaa muunkin lainsäädännön soveltamiseen. Hallintovaliokunta ei pidä perusteltuna, että ehdotettu sääntely koskisi vain joitakin palvelunantajia. Valiokunta ei näe syytä sille, miksi rikoksen tekeminen hoito- tai asiakassuhteen suojissa olisi hyväksyttävämpää jonkin palvelunantajan toimitilassa, mutta toisissa ei. Rikosvastuun tulee toteutua yhdenvertaisesti. Valiokunta ei myöskään pidä perusteltuna, että poliisi voisi puuttua vain joidenkin palvelunantajien tiloissa vaaratilanteisiin. Tällöin heräisi kysymys, millä perusteella yhden palvelunantajan henkilöstö ja asiakkaat eivät voisi saada samaa turvaa poliisilta vaaratilanteissa kuin toisen palvelunantajan henkilöstö ja asiakkaat.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on ehdottanut hallintovaliokunnan harkittavaksi, että sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen luovuttamisesta säädettäisiin ehdotettua tarkemmin niin, että tietojen luovuttamisesta päättäisi hyvinvointialueilla terveydenhuoltolain (1326/2010) 57 §:ssä säädetty vastaava lääkäri ja muiden palvelunantajien osalta palvelunantajan vastaava johtaja tai hänen nimeämänsä viranhaltija. Hallintovaliokunta ei pidä ehdotusta kannatettavana, koska tällainen systematiikka on tietojenvaihtoa koskevassa lainsäädännössä epätyypillinen. Esimerkiksi asiakastietolain 62 ja 63 §:ssä tietojen luovuttaja on "sosiaalihuollon palvelunantaja". Hallintovaliokunta pitää tarkemman luovuttajatahon määrittelyä tarkoituksenmukaisuuskysymyksenä, ja lain soveltajaorganisaatiolle tulee jäädä harkintavaltaa määritellä oman organisaationsa toiminnan kannalta parhaalla tavalla ne tahot, joiden tehtäviin tietopyyntöihin vastaaminen kuuluu.

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

Poliisilain 7 luvun 2 §:ssä (1. lakiehdotus) ehdotetaan säädettäväksi poliisin tietojen luovuttamisesta yksittäistapauksissa salassapitosäännösten estämättä. Vastaavaa sääntelyä ehdotetaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005, Rajavartiolaitoksen hallintolaki) 17 a §:ään (4. lakiehdotus) ja Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 2 §:ään (5. lakiehdotus). Ehdotetun 1. lakiehdotuksen 2 §:n 1 momentin mukaan poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että 1. lakiehdotuksen 7 luvun 2 §:n 1 momentin tiedon luovuttaminen on sidottu tarpeellisuutta koskevaan vaatimukseen, mutta sen kattamia tietosisältöjä ei ole lueteltu tyhjentävästi perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa tulkintakäytännössään edellytetyllä tavoin. Sama huomio koskee myös 4. lakiehdotuksen 17 a §:n 1 momenttia ja 5. lakiehdotuksen 4 luvun 2 §:n 1 momenttia. Kyseisiä lakiehdotuksia on muutettava siten, että luovutettavien tietojen tietosisällöt määritellään säännöksessä sääntely-yhteys huomioon ottaen tyhjentävästi tai tietojen luovuttaminen kytketään välttämättömyyteen. Tämä on edellytyksenä 1., 4. ja 5. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta katsoo, että luovutettavien tietojen tietosisältöjä ei ole edellä mainituissa säännöksissä mahdollista määritellä perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla tyhjentävästi. Tästä syystä valiokunta ehdottaa yksityiskohtaisissa perusteluissa, että 1. lakiehdotuksen 7 luvun 2 §:n 1 momentin, 4. lakiehdotuksen 17 a §:n 1 momentin ja 5. lakiehdotuksen 4 luvun 2 §:n 1 momentin mukainen tietojen luovuttaminen kytketään välttämättömyyteen.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lisäksi sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden kannalta huomiota siihen, että niin 1. lakiehdotuksen 7 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentissa, 4. lakiehdotuksen 17 a §:n 1 ja 2 momentissa kuin myös 5. lakiehdotuksen 4 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentissa viitataan tärkeään yleiseen ja yksityiseen etuun perusteena tietojen luovuttamiselle. Ehdotettu sääntely muodostuu tältä osin huomattavan avoimeksi ja tiedonluovutussääntelyyn kohdistuvan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta ongelmalliseksi. Hallintovaliokunnan tulee täsmentää ehdotettua sääntelyä. Tämä on edellytyksenä 1., 4. ja 5. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Täsmentäminen on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan mahdollista esimerkiksi hallituksen esityksen perusteluissa (s. 79) yleisen ja yksityisen edun sisällöstä esitettyjen huomioiden perusteella.

Hallintovaliokunta ehdottaa tämän säätämisjärjestystä koskevan huomautuksen johdosta 1. lakiehdotuksen 7 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentin, 4. lakiehdotuksen 17 a §:n 1 ja 2 momentin sekä 5. lakiehdotuksen 4 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentin täsmentämistä jäljempänä yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevin tavoin.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki poliisilain 4 ja 7 luvun muuttamisesta

4 luku Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

3 §. Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Yleisperusteluissa todetuin tavoin valiokunta ehdottaa säätämisjärjestyshuomautuksen huomioimiseksi, että pykälän *1 ja 2 momenttiin* sisältyvä tarpeellisuus-edellytys muutetaan välttämättömyys-edellytykseksi.

Valiokunta ehdottaa 2 momentin sanamuotoa täsmennettäväksi lisäksi siten, että esityksessä ehdotetun "tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen" sijasta käytetään ilmaisua "tunnistamiseksi tarvittavat tiedot", jotta ei synny tulkinnallista ristiriitaa samassa virkkeessä olevan

välttämättömyysedellytyksen kanssa. Tunnistamiseksi tarvittavilla tiedoilla viitataan tietoihin, joiden avulla henkilö tunnistetaan. Niiden saaminen on kuitenkin virkkeessä sidottu välttämättömyyteen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi.

Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa, että 2 momentin viimeiseen virkkeeseen lisätään tarpeellisuuskriteeri. Säännöksessä tiedonsaanti kytketään muilta osin välttämättömyyteen, mutta tällainen kynnys olisi kohtuuttoman korkea tilanteessa, jossa poliisi pyytää jakeluosoitetietoja. Tällaiset tiedot eivät ole arkaluonteisia eivätkä lähtökohtaisesti salassa pidettäviä, vaan tavanomaisia tietoja. Valiokunta katsoo, että rajaus jakeluosoitetietoihin yksilöi sääntelykonteksti huomioon ottaen tyhjentävästi perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaisesti, mitä tarpeellisia tietoja tiedonsaantioikeus koskee. Virkkeessä käytetyllä termillä "vastaava" ei viitata 2 momentin ensimmäisen virkkeen välttämättömyysedellytykseen, vaan siinä määriteltyyn käyttötarkoitukseen, sekä siihen, että kysymys on yksittäistapauksesta.

Lisäksi valiokunta ehdottaa yleisperusteluissa todetun mukaisesti, että 1 momentissa mainitaan selvyyden vuoksi myös säätiöt. Myös pykälän otsikkoa on aiheellista muuttaa tämän mukaisesti.

5 §. Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta. Valiokunta ehdottaa säätämisjärjestyshuomautuksen huomioimiseksi, että *1 momentin 1—3 kohtiin* lisätään henkilöllisen ulottuvuuden täsmentämiseksi lisäedellytys: "ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria". Tällä muutoksella rajataan tiedonsaanti koskemaan vain sitä henkilöä, joka kyseisessä tilanteessa on joko rikoksen paljastamisen kohteena eli "jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen", rikoksesta epäiltynä eli jota "on syytä epäillä rikoksesta" tai joka on rikoksen uhri. Tietoa ei tällöin voida pyytää esimerkiksi todistajista. Rikoksen paljastamisen kohdetta kuvaava sanamuoto on näin muotoiltuna yhdenmukainen poliisin henkilötietolain 7 §:n kanssa, jossa säädetään poliisin oikeudesta käsitellä henkilötietoja muun muassa rikosten paljastamiseen liittyvän tehtävän yhteydessä. Sanamuoto "on syytä epäillä" on puolestaan esitutkintalain 3 luvun 3 §:ssä säädetty esitutkinnan kynnys ja liittyy tässä ehdotuksessa siten rikoksen selvittämiseen. Rikoksen uhrin tavoittaminen on tärkeää esimerkiksi tilanteessa, jossa poliisi näkee valvontakamerassa väkivaltatilanteen ja pyrkii tavoittamaan uhrin, jonka voi olettaa olevan hakeutunut terveydenhuoltoon, voidakseen selvittää, mitä on tapahtunut.

Yleisperusteluissa todetun mukaisesti valiokunta ehdottaa myös perusterikoksia koskevan sääntelyn muuttamista siten, että 1 momentin 2 kohdan perusterikoksista siirretään 3 kohtaan lievä pahoinpitely (RL 21:7), vammantuottamus (RL 21:10) ja pelastustoimen laiminlyönti (RL 21:15). Tällöin tiedonsaanti näiden rikosten osalta on sidottu siihen, että teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että 2 kohdasta poistetaan perusterikoksista lievänä rikoksena liikenneturvallisuuden vaarantaminen (RL 23:1).

Hallintovaliokunta ei yhdy sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemykseen siitä, että ehdotettu 4 *kohdan* säännös olisi päällekkäinen asiakastietolain 62 §:n säännöksen kanssa. Mainitussa asiakastietolain säännöksessä on kysymys oma-aloitteisesta ilmoittamisesta, joka koskee lähtökohtaisesti väkivallan uhkaa koskevia tietoja, jotka on saatu selville hoito- tai

asiakassuhteen aikana esimerkiksi asiakkaan tai potilaan kanssa käydyissä keskusteluissa. Poliisilakiin esitetyssä säännöksessä on kysymys poliisin pyynnöstä tapahtuvasta tiedonsaannista, joka koskee tietyn henkilön läsnäolotietoa tietyssä paikassa tiettynä aikana. Vaikka asiakastietolain 62 §:ään myöhemmin säädettäisiin myös poliisin tiedonsaantimahdollisuus pyynnöstä, näillä kahdella säännöksellä mahdollistetaan keskenään lähtökohtaisesti erilaiset tiedontarpeet. Poliisille ilmoitetaan uhkaavasta tilanteesta hätäkeskuksen kautta, johon esimerkiksi paikalla oleva henkilö on voinut tehdä ilmoituksen. Tällainen tilanne on akuutti, toisin kuin asiakastietolain 62 §:ssä tarkoitetut tilanteet, joissa puolestaan ammattihenkilölle muodostuu erilaisten signaalien kautta hoito- tai asiakassuhteen aikana käsitys siitä, että joku voi olla vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. Asiakastietolain 62 §:ssä tarkoitettu väkivallan uhka ei liity yleensä sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa oleviin henkilöihin, vaan esimerkiksi asiakkaan tai potilaan perheenjäseneen tai tuttavaan. Poliisilakiin ehdotetussa säännöksessä kysymys voi olla esimerkiksi asiakkaan tai potilaan akuutista väkivaltaisesta tai aggressiivisesta käytöksestä tai uhkailusta palvelunantajan toimitiloissa. Hallintovaliokunta pitää ehdotettua 4 kohdan säännöstä tärkeänä palvelunantajan toimitiloissa asioivien ja työskentelevien henkilöiden hengen ja terveyden suojan kannalta.

Momentin *5 kohdassa* tarkoitetaan suojelupoliisin tiedonsaantioikeutta. Hallintovaliokunta katsoo, että ehdotettu säännös ei mahdollista uhkan kannalta sivullisen henkilön läsnäoloa tai henkilöllisyyttä koskevan tiedon pyytämistä tai saantia. Säännöksessä tiedonsaanti on kytketty välttämättömyyteen, ja sivullista koskevat tiedot eivät missään tilanteessa voi olla välttämättömiä eivätkä edes tarpeellisia kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan uhkan torjumisen tarkoituksessa. Myöskään yleisten poliisioikeudellisten tarkoitussidonnaisuuden ja suhteellisuuden periaatteiden noudattaminen ei mahdollista uhkan kannalta sivulliseen henkilöön kohdistuvaa tiedonsaantia ehdotetun säännöksen nojalla. Hallintovaliokunta toteaa lisäksi, että käytännössä kyse on siviilitiedustelun kohteena olevaan toimintaan osallistuvan henkilön tunnistamisen, tavoittamisen tai tämän liikkumisen selvittämisen mahdollistavan tiedon hankkimisesta. Tarve tietojen saantiin voi liittyä esimerkiksi terrorismintorjunnan kohdehenkilön paikantamiseen. Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa oleskelusta voisi tulla kyseeseen erityisesti terroristisen uhkien ja siihen liittyvien kohdehenkilöiden kohdalla, mutta myös muiden uhkien, kuten esimerkiksi ulkovaltojen tiedustelutoimintaan liittyvien henkilöiden osalta.

Hallintovaliokunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemykseen siitä, että operatiivisen toiminnan salassapitoon liittyvistä syistä 5 kohdan perusteella tehtävissä tietopyynnöissä ei voida kovinkaan tarkasti yksilöidä kansalliseen turvallisuuteen liittyvää syytä pyynnölle. Valiokunta kuitenkin korostaa, että pyynnön peruste ja pyynnön taustalla oleva edellytysharkinta on dokumentoitava pyynnön esittäjän toimesta. Tämä on pyynnön esittävän päällystöön kuuluvan poliisimiehen velvollisuus. Ennakollinen laillisuusvalvonta ja dokumentointivaatimus ovat keskeisiä syitä siihen, että pyynnön esittäjältä edellytetään tiettyä virka-asemaa. Samoin korostuu toiminnan jälkikäteisen valvonnan merkitys. Toisin kuin muualla poliisissa, suojelupoliisissa laillisuusvalvonta on reaaliaikaisesti järjestettyä, ja sen suorittamisesta vastaa kaksi kokopäivätoimista sisäistä laillisuusvalvojaa. Ulkoista laillisuusvalvontaa suojelupoliisin toimintaan puolestaan kohdistavat tiedusteluvalvontavaltuutettu ja tietosuojavaltuutettu. Suojelupoliisin toiminnassa korostuvan reaaliaikaisen ja jälkikäteisen laillisuusvalvonnan vuoksi tietojen luovuttaja voi luottaa suojelupoliisin tekemän tietopyynnön välttämättömyyteen, vaikka

perustelut eivät operatiivisista syistä voi olla yhtä kattavat kuin muiden kohtien mukaisissa tietopyynnöissä. Hallintovaliokunta pitää siten 5 kohtaa tärkeänä ja perusteltuna esityksen mukaisessa muodossaan.

Momentin *6 kohdan* osalta hallintovaliokunta toteaa, että kun kysymys on vankeusrangaistukseen tuomitusta tai rikosasian vastaajasta, jonka tulee osallistua oikeudenkäyntiin, on tärkeää, että poliisi tavoittaa tällaisen henkilön siitä riippumatta, missä hän on. Lainsäädännöllä annetaan signaali siitä, mikä yhteiskunnassa on hyväksyttävää. Mikään tila, kuten sairaala tai laitos, ei voi olla sellainen paikka, johon eivät yltäisi samat lait kuin muuallekin yhteiskunnassa. Rikosvastuun tulee toteutua niin sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa kuin muuallakin. Säännöksen soveltamista koskevana esimerkkinä on tosielämän tilanne, jossa poliisilla on kadunnumeron tarkkuudella tieto rikosasian vastaajana etsintäkuulutetusta henkilöstä palvelunantajan ylläpitämässä asuntolassa. Palvelunantajan edustajat eivät voi nykytilassa antaa poliisille tietoa, onko etsintäkuulutettu henkilö tosiasiallisesti rakennuksessa. Vastaavanlaista suojaa ei voi saada muualta, esimerkiksi majoituspalveluista. Rikosvastuun toteuttamisen kannalta ihmiset ovat siten nykyisin jossain määrin eriarvoisessa asemassa lain edessä.

Hallintovaliokunta ei pidä kannatettavana sitä, että 6 kohdan tarkoittama tiedonsaanti rajattaisiin sen perusteella, miten vakavasta rikoksesta henkilö olisi tuomittu tai miten vakavaa rikosta koskevassa oikeudenkäynnissä hän olisi vastaajana. Oikeudenkäynnillä on korostunut merkitys oikeusturvan toteuttajana siitä huolimatta, miten vakavaa rikosta siinä käsitellään. Oikeusjärjestelmän toteutumisen osalta on myös tärkeää, että tuomiot pannaan täytäntöön siitä riippumatta, miten vakavaa rikosta ne koskevat. Kaiken kaikkiaan kysymys on tehokkaasta oikeusturvan toteuttamisesta, jota on pidettävä hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena perusteena sille, että poliisi voi yksittäisessä tapauksessa saada pyynnöstä vankeusrangaistukseen tuomitun tai rikosasian vastaajan läsnäoloa koskevan tiedon tavoittaakseen kyseisen henkilön.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on ehdottanut hallintovaliokunnalle harkittavaksi, että *7 kohdan* säännöstä muutettaisiin siten, että sairaalassaolotieto voitaisiin luovuttaa tilanteessa, jossa poliisi etsii kadonnutta tai kadonneeksi epäiltyä henkilöä ja tämä on mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa, jolloin molempien edellytysten olisi täytyttävä. Tämä vastaisi sen mielestä hallituksen esityksen perusteluissa esitettyä tarvetta 5 §:n 1 momentin 7 kohdan sääntelylle.

Hallintovaliokunta ei pidä perusteltuna 7 kohdan sanamuodon muuttamista sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdottamalla tavalla. Hallituksen esityksessä on otettu huomioon, että henkilö voi olla hengen ja terveyden vaarassa, vaikka häntä ei epäiltäisi vielä kadonneeksi. Jos sääntely muotoiltaisiin sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdottamalla tavalla, sitä ei voitaisi soveltaa tilanteisiin, joissa henkilöä ei varsinaisesti vielä epäillä kadonneeksi, mutta hänet pyritään tavoittamaan hänen henkensä tai terveytensä vaarantumisen vuoksi. Kysymys voi olla esimerkiksi henkilöstä, jonka poliisi tietää mahdollisesti olevan vaarassa joutua henkirikoksen tai väkivallan kohteeksi. Kaikki kadonneet tai kadonneeksi epäillyt eivät ole hengen ja terveyden vaarassa, mutta poliisi ei voi tätä etukäteen aina tietää. Poliisi ei voi myöskään tietää, onko henkilö kadonnut omasta tahdostaan vai onko hän joutunut esimerkiksi rikoksen uhriksi.

Vaikka ihminen voi omasta tahdostaan kadota, on hallintovaliokunnan mielestä kohtuullista, että tällaisen katoamisen vuoksi ei jouduta käynnistämään massiivista ja kallista viranomaisoperaatiota, joka vie useiden viranomaisten ja vapaaehtoisten yksityisten resursseja — jotka ovat samalla pois myös vakavammista tehtävistä — jos tiedetään, että henkilö on terveydenhuollossa turvassa. Kuten esityksessä on todettu, poliisi ei välitä eteenpäin tietoa siitä, onko kadonnut henkilö terveydenhuollossa vai ei, jos kysymys on täysivaltaisesta henkilöstä. Poliisi käyttää tällaisen tiedon ainoastaan siihen, että se toteaa, että henkilö ei ole hengen ja terveyden vaarassa eikä joutunut rikoksen uhriksi ja että etsintätoimenpiteitä ei tarvita. Hallintovaliokunta korostaa lisäksi, että kadonneen etsimisellä ei tarkoiteta rikoksesta epäillyn etsintäkuulutetun etsimistä. Jos poliisi pyrkii tavoittamaan henkilön siksi, että tämä olisi rikoksesta epäilty, kysymys on rikoksen selvittämisestä, johon kyseinen ehdotettu lainkohta ei sovellu. Pitkäaikaisesti kadonnut voidaan etsintäkuuluttaa, mutta tällöin aktiiviset etsintätoimet on käytännössä lopetettu. Poliisi etsii kadonnutta henkilöä saatuaan tätä koskevan ilmoituksen esimerkiksi omaiselta.

Hallintovaliokunta ei myöskään pidä perusteltuna sitä, että tietojen antaminen 7 kohdan tapauksissa perustuisi asianomaisen henkilön suostumukseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että poliisin tiedonsaannista kadonneen tai kadonneeksi epäillyn etsimiseksi säädetään laissa, koska käytännössä asiassa on toimittu eri tavoin eri paikoissa ja asian yleisen ja yksityisen edun merkittävyyden vuoksi siitä tulee säätää laissa. Kuten yleisperusteluissa on todettu, arkaluonteisten tietojen luovuttamisesta on lähtökohtaisesti säädettävä laissa. Suostumukseen sidottu tietojen antaminen jättäisi asian monilta osin epämääräisten ohjeistusten ja vaihtelevien käytäntöjen varaan, ja tällöin jäisivät myös ratkaisematta tilanteet, joissa henkilö on sairaalassa, mutta ei pysty antamaan suostumusta esimerkiksi tajuttomuuden vuoksi. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä 7 kohdan sanamuotoa hallituksen esityksessä ehdotetussa muodossa.

Liittyen asiantuntijakuulemisessa esitettyihin huoliin pykälän vaikutuksesta ihmisten tahtoon hakeutua hoitoon, hallintovaliokunta katsoo, että tämä ei koske ehdotettuja poliisilain 4 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohtaa (teon kohdistuminen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön) ja 4 kohtaa (vaaran aiheuttaminen), koska niissä tarkoitetussa tilanteessa mahdollinen rikos tai uhkaava teko tapahtuu vasta hoitoon hakeutumisen jälkeen. Toiseksi hallintovaliokunta pitää huolestuttavana sitä ajattelumallia, että rikosten uhrien oikeudet jätetään jopa huomiotta muiden kuin törkeiden rikosten osalta toisin kuin rikoksesta epäiltyjen tai rikoksesta tuomittujen oikeudet. Vain pieni osa väestöstä syyllistyy rikoksiin, joista on kysymys ehdotetuissa 1 kohdassa ja 2 kohdassa, ja vielä pienempi määrä niihin tekoihin, joista on kysymys kansallista turvallisuutta koskevassa 5 kohdassa. Sama koskee 6 kohtaa, jossa henkilö on joko rikosasian vastaajana oikeudenkäynnissä tai tuomittu vankeusrangaistukseen. Ehdotettu pykälä ei estä näiden henkilöiden hakeutumista hoitoon, ja jos poliisilla ei ole jo valmiiksi varteenotettavaa tietoa henkilön läsnäolosta palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana, läsnäolo kyseisessä toimitilassa ei tulisi poliisin tietoon. Tällainen oikeus ei kuitenkaan voi tarkoittaa, että se olisi tärkeämpi kuin rikosten uhrien oikeudet, minkä vuoksi hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että poliisi voi saada tiedon 1 ja 2 kohtien mukaisesti. Momentin 5 kohdassa puolestaan on kysymys niin merkittävistä koko valtion turvallisuutta koskevista intresseistä, että kohdan tarkoittamaa tiedonsaantia voidaan pitää oikeasuhtaisena myös suhteessa harvojen yksittäisten henkilöiden hoitosuhteen luottamuksellisuuteen. Momentin 7 kohdan osalta valiokunta ei pidä kovin realistisena, että kadonnut tai kadonneeksi epäilty

henkilö välttelisi hoitoon hakeutumista sen vuoksi, että poliisi voisi läsnäolosta tiedon saatuaan lopettaa etsintätoimet. Jos täysivaltainen henkilö on kadonnut omasta tahdostaan, etsintätoimien lopettaminen olisi todennäköisesti jopa hänen tahtonsa mukaista.

Koska kyse on arkaluonteisista tiedoista, valiokunta ehdottaa tietojen käsittelyn oikeasuhtaisuuden ja välttämättömyyden lisäämiseksi pykälään lisättäväksi kuitenkin *uuden 2 momentin*, jonka mukaan pykälän perusteella saatuja tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten kyseiset tiedot on saatu. Rajaus suojaa pykälän perusteella saatuja tietoja siten, että niitä ei voida poliisista luovuttaa eteenpäin eikä käsitellä mihinkään muuhun tarkoitukseen kuin siihen yksittäiseen tarkoitukseen, jota varten ne on saatu. Tämä rajaussäännös täsmentää myös tietojen elinkaarta, johon sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota. Tietojen säilyttämisestä säädetään poliisin henkilötietolaissa.

7 luku Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §. Tietojen luovuttaminen. Yleisperustelujen mukaisesti valiokunta ehdottaa säätämisjärjestyshuomautusten huomioon ottamiseksi ensinnäkin, että pykälän *1 momentissa* tietojen luovuttaminen sidotaan välttämättömyyteen. Poliisi voisi säännöksen nojalla luovuttaa oma-aloitteisesti esimerkiksi ulosottoviranomaiselle tapauskohtaisen harkinnan perusteella välttämättömät tiedot poliisin toimenpiteen kohteena olevista rahavaroista yksittäisessä tilanteessa.

Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa, että sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta koskevana säätämisjärjestyskysymyksenä edellytetty "yleiseen ja yksityiseen etuun" sidottu tietojen antaminen huomioidaan pykälässä siten, että 1 momentissa "yleisen edun" sijasta säädetään hallituksen esityksen perustelujen mukaisesti luovuttamisen edellytyksenä "järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen liittyvän tehtävän suorittaminen tai rikoksen ennalta estäminen, paljastaminen ja selvittäminen". Valiokunta ehdottaa *2 momentin* muotoilemista muutoin samalla tavoin, mutta tietojen luovuttaminen sidotaan "vakavan" rikoksen ennalta estämiseen paljastamiseen ja selvittämiseen, koska 2 momentin tiedon saajaa ei ole rajattu.

Esityksen mukaisesti tietojenvaihto vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden ennalta estämiseksi on yksi keskeisistä lakimuutoksen taustalla olevista tarpeista sekä liittyy hallitusohjelman tavoitteisiin. Koska tietojen antaminen on sidottu yksittäistapaukseen, kysymys on yksittäisestä tilanteesta, jossa luovuttaminen voi tapahtua, jos poliisi arvioi sen olevan välttämätöntä säännöksen edellytysten mukaisesti. Järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen liittyvä tehtävä viittaa muun muassa hallinnolliseen rikostorjuntaan. Kuten valiokunnan yleisperusteluissa on kuvattu, hallinnollisella torjunnalla tarkoitetaan erityyppisiä viranomaisten käytössä olevia keinoja, joilla pyritään ennaltaehkäisemään yhteiskunnan laillisen infrastruktuurin käyttö erityisesti rikolliseen toimintaan. Tavoitteena on muun muassa huolehtia siitä, ettei yksittäisillä viranomaispäätöksillä, kuten lupapäätöksillä, edistetä järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä tai mahdollisteta rikollisen toiminnan jatkamista. Järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisen torjunnan osalta keskeistä on tiedonvaihto eri viranomaisten ja toimijoiden välillä. Järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen liittyvän tehtävän suorittamiseen liittyvä tilanne on esimerkiksi esityksessä kuvattu tapaus, jossa poliisi antaa tiedon kunnalle, että sen tilojen vuokraajana on järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvä ryhmä. Tiedon

luovuttaminen on mahdollista myös rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi yksittäisessä välttämättömässä tilanteessa.

Yksityisen edun osalta hallituksen esityksessä todetaan, että tärkeä yksityinen etu voi liittyä esimerkiksi siihen, että tietojen luovuttamisen voidaan katsoa olevan lapsen tai nuoren edun mukaista esimerkiksi moniviranomaisyhteistyössä. Painava syy tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi voi olla myös tilanteessa, jossa tietoa luovutetaan esimerkiksi järjestötyöntekijälle etsintäkuulutetusta lapsesta tai nuoresta, jos tällä voidaan edesauttaa haavoittuvassa asemassa olevan lapsen tai nuoren löytämistä. Hallintovaliokunta ehdottaa säännöstä täsmennettäväksi siten, että esityksessä ehdotettu termi "yksityinen etu" korvataan 1 ja 2 momenteissa "lapsen edulla tai muulla tärkeällä yksityisellä edulla". Lapsen edulla viitataan muun muassa esityksen perusteluissa kuvattuihin esimerkkeihin. Lapsen edun käsite sisältyy kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, erityisesti YK:n yleissopimukseen lapsen oikeuksista (SopS 59-60/ 1991), ja Suomessa lapsen edusta säädetään tarkemmin muun muassa lastensuojelulaissa (417/ 2007). Ehdotetussa säännöksessä lapsen edulla viitataan lapsen suojelemiseen eli hänen oikeuksiensa turvaamiseen, mikä poliisin tehtävien yhteydessä tarkoittaa erityisesti lapsen hengen, terveyden ja koskemattomuuden suojaamista. Lapsella tarkoitetaan alaikäistä henkilöä, eli se kattaa myös nuoret, jotka eivät ole täyttäneet 18 vuotta.

Valiokunta katsoo, että maininta "muu tärkeä yksityinen etu" on säännöksessä poliisin tiedon luovutuksen kannalta välttämätön, koska näiden viranomaisten moninaisissa tehtävissä tulee eteen tilanteita, joissa yksityisen tahon eli luonnollisen henkilön tai yksityisen oikeushenkilön oikeuksien suojaamiseksi tiedon luovuttaminen voi olla välttämätöntä. Tällaisia tilanteita tulee eteen esimerkiksi viranomaisten välisessä monialaisessa yhteistyössä, jota tehdään eri ihmisryhmien hyväksi, lasten lisäksi muun muassa täysi-ikäisten nuorten sekä lähisuhdeväkivallan uhrien hyväksi. Säännöksessä yksityisellä edulla viitataan siihen, että tiedon luovuttaminen tapahtuu kyseisen yksityisen tahon edun hyväksi eli sillä edistetään kyseisen yksityisen tahon oikeuksia ja etuja. Yksityisen oikeushenkilön osalta muu tärkeä yksityinen etu voi koskea tilanteita, jotka liittyvät esimerkiksi myymälävarkauksien sarjoihin. Tärkeä-sanalla korostetaan, että mikä tahansa yksityinen etu ei tule kyseeseen, vaan edun on oltava tärkeä, eli sen tulisi liittyä esimerkiksi yksityisen tahon keskeisiin perusoikeuksia ilmentäviin etuihin, joiden suojaamisen kannalta tiedon luovuttaminen on välttämätöntä.

2. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

16 §. Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että 1 *momentin* 15 kohdassa säädetään poliisin oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä muun muassa rikosten estämiseksi. Kuten valiokunta on 1. lakiehdotuksen 4 luvun 3 §:n yhteydessä todennut, rikosten estäminen sisältyy käsitteenä rikosten ennalta estämiseen. Kyseisen säännöksen sanamuoto perustuu ensimmäiseen poliisin henkilötietolakiin (761/2003, kumottu) tehtyyn muutokseen (L 29/2015, HE 168/2014 vp). Säännös koskee tiedonsaantia matkustajatiedoista yksityisiltä yhteisöiltä. Valiokunta katsoo, että säännöksen tulee olla käsitteiltään systemaattisesti yhdenmukainen ehdotetun poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentin (1. lakiehdotus) sekä poliisilain 1 luvun 1 §:ssä säädettyjen poliisin tehtävien kanssa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että 15 kohdassa rikosten estäminen muutetaan muotoon rikosten ennalta estäminen.

Johtolause. Lakiehdotuksen 16 §:n 1 momentin 4 kohtaa on muutettu eduskunnan 3.6.2026 hyväksymällä lailla, jonka on tarkoitus tulla voimaan 12.6.2026 (EV 76/2026 vp—HE 52/2026 vp). Lainmuutos on tarpeen huomioida käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen johtolauseessa.

3. Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

20 §. Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä. Yleisperusteluissa todetuin tavoin valiokunta ehdottaa säätämisjärjestyshuomautuksen huomioimiseksi, että pykälän *1 ja 2 momenttiin* sisältyvä tarpeellisuus-edellytys muutetaan välttämättömyys-edellytykseksi.

Valiokunta ehdottaa 2 momentin sanamuotoa täsmennettäväksi lisäksi siten, että esityksessä ehdotetun "tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen" sijasta käytetään ilmaisua "tunnistamiseksi tarvittavat tiedot", jotta ei synny tulkinnallista ristiriitaa samassa virkkeessä olevan välttämättömyysedellytyksen kanssa. Tunnistamiseksi tarvittavilla tiedoilla viitataan tietoihin, joiden avulla henkilö tunnistetaan. Niiden saaminen on kuitenkin virkkeessä sidottu välttämättömyyteen Rajavartiolaitokselle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi.

Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa, että 2 momentin viimeiseen virkkeeseen lisätään tarpeellisuuskriteeri. Säännöksessä tiedonsaanti kytketään muilta osin välttämättömyyteen, mutta tällainen kynnys olisi kohtuuttoman korkea tilanteessa, jossa Rajavartiolaitos pyytää jakeluosoitetietoja. Tällaiset tiedot eivät ole arkaluonteisia eivätkä lähtökohtaisesti salassa pidettäviä, vaan tavanomaisia tietoja. Valiokunta katsoo, että rajaus jakeluosoitetietoihin yksilöi sääntelykonteksti huomioon ottaen tyhjentävästi perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaisesti, mitä tarpeellisia tietoja tiedonsaantioikeus koskee. Virkkeessä käytetyllä termillä "vastaava" ei viitata 2 momentin ensimmäisen virkkeen välttämättömyysedellytykseen, vaan siinä määriteltyyn käyttötarkoitukseen, sekä siihen, että kysymys on yksittäistapauksesta.

Lisäksi valiokunta ehdottaa yleisperusteluissa todetun mukaisesti, että 1 momentissa mainitaan selvyyden vuoksi myös säätiöt. Myös pykälän otsikkoa on aiheellista muuttaa tämän mukaisesti.

20 a §. Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta. Koska kyse on arkaluonteisista tiedoista, valiokunta ehdottaa tietojen käsittelyn oikeasuhtaisuuden ja välttämättömyyden lisäämiseksi pykälään lisättäväksi *uuden 2 momentin*, jonka mukaan pykälän perusteella saatuja tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten kyseiset tiedot on saatu. Rajaus suojaa pykälän perusteella saatuja tietoja siten, että niitä ei voida Rajavartiolaitoksesta luovuttaa eteenpäin eikä käsitellä mihinkään muuhun tarkoitukseen kuin siihen yksittäiseen tarkoitukseen, jota varten ne on saatu. Tämä rajaussäännös täsmentää myös tietojen elinkaarta, johon sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota. Tietojen säilyttämisestä säädetään Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa.

Johtolause. Lakiehdotuksen 22 §:n 1 momentin 4 kohtaa on muutettu eduskunnan 3.6.2026 hyväksymällä lailla, jonka on tarkoitus tulla voimaan 12.6.2026 (EV 76/2026 vp—HE 52/2026 vp). Lainmuutos on tarpeen huomioida käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen johtolauseessa.

4. Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

17 a §. Tietojen luovuttaminen. Yleisperusteluissa todetun mukaisesti valiokunta ehdottaa ensinnäkin, että *1 momentissa* tarkoitettu tietojen luovuttaminen sidotaan säätämisjärjestyshuomautuksen huomioimiseksi välttämättömyyteen.

Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa, että sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta koskevana säätämisjärjestyskysymyksenä edellytetty "yleiseen ja yksityiseen etuun" sidottu tietojen antaminen huomioidaan pykälässä siten, että 1 momentissa "yleisen edun" sijasta säädetään hallituksen esityksen perustelujen mukaisesti luovuttamisen edellytyksenä "järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen liittyvän tehtävän suorittaminen tai rikoksen ennalta estäminen, paljastaminen ja selvittäminen". Valiokunta ehdottaa *2 momentin* muotoilemista muutoin samalla tavoin, mutta tietojen luovuttaminen sidotaan "vakavan" rikoksen ennalta estämiseen paljastamiseen ja selvittämiseen, koska 2 momentin tiedon saajaa ei ole rajattu.

Sääntelyn soveltamisen osalta hallintovaliokunta viittaa edellä 1. lakiehdotuksen 7 luvun 2 §:n yhteydessä esitettyyn.

5. Laki rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 ja 4 luvun muuttamisesta

2 luku Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

14 §. Tietojen saanti yksityiseltä ja julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä. Yleisperusteluissa todetuin tavoin valiokunta ehdottaa säätämisjärjestyshuomautuksen huomioimiseksi ensinnäkin, että pykälän *1 ja 2 momenttiin* sisältyvä tarpeellisuus-edellytys muutetaan välttämättömyys-edellytykseksi.

Valiokunta ehdottaa 2 momentin sanamuotoa täsmennettäväksi lisäksi siten, että esityksessä ehdotetun "tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen" sijasta käytetään ilmaisua "tunnistamiseksi tarvittavat tiedot", jotta ei synny tulkinnallista ristiriitaa samassa virkkeessä olevan välttämättömyysedellytyksen kanssa. Tunnistamiseksi tarvittavilla tiedoilla viitataan tietoihin, joiden avulla henkilö tunnistetaan. Niiden saaminen on kuitenkin virkkeessä sidottu välttämättömyyteen Tullille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi.

Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa, että 2 momentin viimeiseen virkkeeseen lisätään tarpeellisuuskriteeri. Säännöksessä tiedonsaanti kytketään muilta osin välttämättömyyteen, mutta tällainen kynnys olisi kohtuuttoman korkea tilanteessa, jossa Tulli pyytää jakeluosoitetietoja. Tällaiset tiedot eivät ole arkaluonteisia eivätkä lähtökohtaisesti salassa pidettäviä, vaan tavanomaisia tietoja. Valiokunta katsoo, että rajaus jakeluosoitetietoihin yksilöi sääntelykonteksti huomioon ottaen tyhjentävästi perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaisesti, mitä tarpeellisia tietoja tiedonsaantioikeus koskee. Virkkeessä käytetyllä termillä "vastaava" ei viitata 2 momentin ensimmäisen virkkeen välttämättömyysedellytykseen, vaan siinä määriteltyyn käyttötarkoitukseen, sekä siihen, että kysymys on yksittäistapauksesta.

Lisäksi valiokunta ehdottaa yleisperusteluissa todetun mukaisesti, että 1 momentissa mainitaan selvyyden vuoksi myös säätiöt. Myös pykälän otsikkoa on aiheellista muuttaa tämän mukaisesti.

14 a §. Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta. Koska kyse on arkaluonteisista tiedoista, valiokunta ehdottaa tietojen käsittelyn oikeasuhtaisuuden ja välttämättömyyden lisäämiseksi pykälään lisättäväksi *uuden 2 momentin*, jonka mukaan pykälän perusteella saatuja tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten kyseiset tiedot on saatu. Rajaus suojaa pykälän perusteella saatuja tietoja siten, että niitä ei voida Tullista luovuttaa eteenpäin eikä käsitellä mihinkään muuhun tarkoitukseen kuin siihen yksittäiseen tarkoitukseen, jota varten ne on saatu. Tämä rajaussäännös täsmentää myös tietojen elinkaarta, johon sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota. Tietojen säilyttämisestä säädetään Tullin henkilötietolaissa.

4 luku Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §. Tietojen luovuttaminen. Yleisperusteluissa todetun mukaisesti valiokunta ehdottaa, että *1 momentissa* tarkoitettu tietojen luovuttaminen sidotaan säätämisjärjestyshuomautuksen huomioimiseksi välttämättömyyteen.

Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa, että sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta koskevana säätämisjärjestyskysymyksenä edellytetty "yleiseen ja yksityiseen etuun" sidottu tietojen antaminen huomioidaan pykälässä siten, että 1 momentissa "yleisen edun" sijasta säädetään hallituksen esityksen perustelujen mukaisesti luovuttamisen edellytyksenä "järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen liittyvän tehtävän suorittaminen tai rikoksen ennalta estäminen, paljastaminen ja selvittäminen". Valiokunta ehdottaa *2 momentin* muotoilemista muutoin samalla tavoin, mutta tietojen luovuttaminen sidotaan "vakavan" rikoksen ennalta estämiseen paljastamiseen ja selvittämiseen, koska 2 momentin tiedon saajaa ei ole rajattu.

Myös tämän sääntelyn soveltamisen osalta hallintovaliokunta viittaa edellä 1. lakiehdotuksen 7 luvun 2 §:n yhteydessä esitettyyn.

6. Laki henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain muuttamisesta

16 §. Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä. Edellä 2. lakiehdotuksen 16 §:n yhteydessä todetuin perustein valiokunta ehdottaa, että käsillä olevan pykälän *1 momentin* 1 kohdassa rikosten estäminen muutetaan muotoon rikosten ennalta estäminen. Valiokunta toteaa, että säännöksen tulee olla käsitteiltään systemaattisesti yhdenmukainen rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 1 momentin kanssa (5. lakiehdotus).

7. Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 112 §:n muuttamisesta

112 §. Oikeus saada tietoja yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä. Valiokunta ehdottaa yleisperusteluissa todetun mukaisesti, että *1 momentissa* mainitaan selvyyden vuoksi myös säätiöt. Myös pykälän otsikkoa on aiheellista muuttaa tämän mukaisesti.

10. Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Johtolause. Lakiehdotuksen 13 §:ää on muutettu eduskunnan 3.6.2026 hyväksymällä lailla, jonka on tarkoitus tulla voimaan 12.6.2026 (EV 76/2026 vp—HE 52/2026 vp). Lainmuutos on tarpeen huomioida käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen johtolauseessa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 182/2025 vp sisältyvät 8. ja 9. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 182/2025 vp sisältyvät 1.—7. ja 10. lakiehdotuksen. ***(Valiokunnan muutosehdotukset)***

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

poliisilain 4 ja 7 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisilain (872/2011) 7 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 743/2014,
muutetaan 4 luvun 3 §:n otsikko, 1 ja 2 momentti sekä 7 luvun otsikko ja 2 § sekä
lisätään 4 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti ja lukuun uusi 4 ja 5 § seuraavasti:

4 luku

Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

3 §

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä tai henkilöltä

Poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä tai henkilöltä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi välttämättömiä tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä. Poliisilla on vastaava oikeus saada 6 luvussa tarkoitetussa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarvittavat tiedot, jos tiedot ovat välttämättömiä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Poliisilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä tarpeellisia jakeluosoitetietoja.

— —

Poliisilla on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

4 §

Uhkasakko

Poliisi voi velvoittaa antamaan 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot kohtuullisessa määräajassa. Poliisi voi asettaa velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä on noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan. Muilta osin uhkasakkoon sovelletaan uhkasakkolakia (1113/1990).

5 §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön:

1) sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta, ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria;

2) rikoslain 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä~~, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä~~ tai 23 luvun ~~1 tai~~ 3 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi, ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria;

3) rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun 1 §:ssä tai 41 luvun 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, jos teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria;

4) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran;

5) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta;

6) henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten;

7) kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi.

Edellä 1 momentin perusteella saatuja tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten kyseiset tiedot on saatu.

7 luku

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §

Tietojen luovuttaminen

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa välttämätöntä poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi, rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi taikka lapsen edun tai muun tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi, järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi, vakavan rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja

selvittämiseksi, lapsen edun tai muun tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen poliisille tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Tietojen luovuttamisesta 1–3 momentin nojalla päättää päällystöön kuuluva poliisimies. Muu poliisimies voi ilman päällystöön kuuluvan poliisimiehen päätöstä luovuttaa tietoja silloin, kun tietojen välitön luovuttaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 16 §:n 3 momentti, 17 §:n 2 momentti ja 22 §:n 3–5 momentti,

muutetaan 16 §:n 1 momentin johdantokappale ja 9 ja 15 kohta sekä 2 momentti, 17 §:n otsikko, 1 momentin johdantokappale ja 4 ja 8 kohta, 21 §, 22 §:n 1 momentin johdantokappale ja 7, 8 ja 17 kohta ja 32 §, sellaisena kuin niistä on 16 §:n 1 momentin johdantokappale laissa / ,

sekä

lisätään 16 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1162/2019, 632/2020, 1308/2021 ja 493/2025, uusi 16 kohta, 17 §:n 1 momenttiin uusi 9 kohta ja 22 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 632/2020, uusi 18 kohta seuraavasti:

16 §

Poliisin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja rekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, seuraavasti:

— —

9) viestinnän välittäjältä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä, poliisilain 5 luvun 8 ja 9 §:ssä sekä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 19 luvussa tarkoitettuja tietoja;

— —

15) rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevista rekistereistä; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetussa laissa (657/2019);

16) siviilipalveluskeskukselta siviilipalvelusrekisteristä passilain ja henkilökorttilain mukaisen luvan hakijan ja haltijan esteettömyyden selvittämiseksi välttämättömiä tietoja.

Poliisilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitetut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen poliisille suorakäyttöisesti tallettamalla

Poliisin rekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettaa:

— —

4) ulkoministeriö ja Suomen edustustot tietoja henkilökorttilaissa ja passilaissa ulkoministeriölle ja Suomen edustustoille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi, ulkoministeriö tietoja Suomessa lähettäjävaltiota edustavan diplomaatti- ja konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen ja muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista ja näiden perheenjäsenistä ja yksityisessä palveluksessa olevista henkilöistä;

— —

8) Maahanmuuttovirasto kansallisia maahantulokieltoja sekä käännytys- ja karkotuspäätöksiin ja virka-apuun liittyviä poliisitoimenpiteitä koskevia tietoja;

9) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kuolemansyyn tutkintaa koskevia tietoja.

21 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 5–9, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja suojelupoliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle,

Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle mainitun lain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

22 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 5–8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi seuraavasti:

— —

7) elinvoimakeskukselle yrittäjän oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

8) ulkoministeriölle ja Suomen edustustolle näiden toimivaltaan kuuluvan passia tai muuta matkustusasiakirjaa, henkilökorttia, viisumia, työntekijän oleskelulupaa, yrittäjän oleskelulupaa tai muuta oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

— —

17) Puolustusvoimille, Tullille, Rajavartiolaitokselle ja Rikosseuraamuslaitokselle näiden palveluksessa olevan, ampuma-aseen kantamiseen virka-, työ- tai palvelustehtävässään oikeutetun henkilön ampuma-aseen kantamista koskevan sopivuuden arvioimista varten;

18) Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen ja oikeuspsykiatriaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

— —

32 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa poliisin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja poliisin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suorakäyttöisesti tallettamalla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä muu poliisiyksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 33 §:n 2 momentti, 35 §:n 3 momentti, 36 §:n 2 momentti ja 38 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 36 §:n 2 momentti laissa 1246/2020,

muutetaan 20 §, 21 §, 22 §:n 1 momentin 5 kohta, 29 ja 32 §, 33 §:n 1 momentin johdantokappale, 10 ja 13 kohta ja 39 §, sellaisina kuin niistä ovat 32 § ja 33 §:n 1 momentin johdantokappale laissa 430/2024, sekä

lisätään lakiin uusi 20 a § ja 33 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 430/2024, uusi 14 kohta seuraavasti:

20 §

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä ja henkilöltä

Rajavartiolaitoksella on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä oikeus saada yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä tai henkilöltä Rajavartiolaitoksen tutkittavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi välttämättömiä tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä. Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus saada rajavartiolain 27 §:ssä tarkoitetussa tutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Rajavartiolaitoksella on yksittäistapauksessa oikeus pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarvittavat tiedot, jos tiedot ovat välttämättömiä Rajavartiolaitokselle kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä tarpeellisia jakeluosoitetietoja.

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tietoja lupahallintoa varten yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä noudattaen 19 §:ää.

20 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitoksella on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta, ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria.

Edellä 1 momentin perusteella saatuja tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten kyseiset tiedot on saatu

21 §

Uhkasakko

Rajavartiolaitos voi velvoittaa antamaan 20 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot kohtuullisessa määräajassa. Rajavartiolaitos voi asettaa velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon asettamispäätöstä on noudatettava sitä koskevasta muutoksenhausta huolimatta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianosaista on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan. Muilta osin uhkasakkoon sovelletaan uhkasakkolakia (1113/1990).

22 §

Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten salassapitosäännösten estämättä tietoja seuraavasti:

— —

5) oikeushallinnon viranomaisilta tieto niiden etsintäkuuluttamista henkilöistä, oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetussa laissa (955/2020) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäjäviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

— —

29 §

Tietojen toimittaminen Rajavartiolaitokselle

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tässä luvussa tarkoitetut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

32 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Tullille, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle rikosasioiden tietosuojalain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

33 §

Henkilötietojen muu luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 7–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

— —

10) elinvoimakeskukselle yrittäjän oleskelulupaa koskevan asian käsittelyä varten;

— —

13) Metsähallituksen erätarkastajalle tämän toimivaltaan kuuluvaa erävalvontaa varten;

14) Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

— —

39 §

Tietojen luovuttamista koskeva menettely

Rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä hallintoyksikkö päättää tässä laissa tarkoitettujen henkilötietojen luovuttamisesta, jos luovuttaminen tapahtuu teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

4.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 18 §, sellaisena kuin se on laissa 641/2019, sekä

muutetaan 17 a §, sellaisena kuin se on laissa 110/2018, seuraavasti:

17 a §

Tietojen luovuttaminen

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa välttämätöntä Rajavartiolaitokselle tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi, rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi taikka lapsen edun tai muun tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi. Tietojen luovuttamisesta turvallisuuden kannalta merkittävään tehtävään pyrkivän tai siinä olevan henkilön luotettavuuden varmistamiseksi säädetään erikseen laissa.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi, järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi, vakavan rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi, lapsen edun tai muun tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Rajavartiolaitos saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Rajavartiolaitokselle tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 ja 4 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 14 §:n otsikko, 1 ja 2 momentti sekä 4 luvun otsikko ja 2 §, sellaisena kuin niistä on 2 luvun 14 §:n 1 momentti laissa 750/2017, sekä

lisätään 2 lukuun uusi 14 a § seuraavasti:

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

14 §

Tietojen saanti yksityiseltä ja julkiselta yhteisöltä, säätiöltä tai henkilöltä

Tullilla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä, säätiöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä välttämättömät tiedot tullirikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Tullilla on vastaava oikeus saada välttämättömät tiedot liiketoimintakiellon määräämisen edellytysten selvittämiseksi.

Tullilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palveluntarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarvittavat tiedot, jos tiedot ovat välttämättömiä tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä ja terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Tullilla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä tarpeellisia jakeluosoitetietoja.

— —

14 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Tullilla on pidättämiseen oikeutetun tullimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta, ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria.

Edellä 1 momentin perusteella saatuja tietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten kyseiset tiedot on saatu.

4 luku

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 §

Tietojen luovuttaminen

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa välttämätöntä Tullille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi, rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi taikka lapsen edun tai muun tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi.

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi, järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi, vakavan rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi lapsen edun tai muun tärkeän yksityisen edun suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Tullille tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettu tieto voidaan antaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti. Tulli voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

6.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain (650/2019) 16 §:n 3 momentti ja 17 §:n 2 momentti, 21 §:n 2–4 momentti,

muutetaan 16 §:n 1 momentin johdantokappale ja 1, 10 ja 14 kohta sekä 2 momentti, 17 §:n otsikko ja 1 momentin johdantokappale, 20 §, 21 §:n 1 momentin johdantokappale ja 16 kohta sekä 26 §, sellaisina kuin niistä ovat 16 §:n 1 momentin 10 kohta laissa 497/2026 ja 21 §:n 1 momentin 16 kohta laissa 853/2025, sekä

lisätään 21 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 545/2023 ja 853/2025, uusi 17 kohta seuraavasti:

16 §

Tullin oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Tullilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja rekisteriensä ylläpitämistä varten salassapitosäännösten estämättä tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan seuraavasti:

1) yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa sekä kulkuneuvoja ja kuljetettavia tavaroita koskevat tiedot tullirikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi sekä etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetussa laissa

— —

10) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitetusta sakkorekisteristä tietoja sakkorangaistuksista ja niiden täytäntöönpanosta sekä mainitun lain 47 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja henkilöä koskevia tarpeellisia tietoja seulonta-asetuksen 15 artiklan 4 kohdassa

tarkoitettuja rikoksia koskevista ratkaisuista mainitussa artiklassa tarkoitetun turvallisuustarkastuksen suorittamiseksi, rikosrekisterilaissa (770/1993) tarkoitetusta rikosrekisteristä henkilöä ja oikeushenkilöä koskevia tietoja mainitun lain 4 ja 4 a §:ssä säädettyihin tarkoituksiin sekä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietovarannosta annetussa laissa (955/2020) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja syyttäjäviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

— —

14) viestinnän välittäjältä pakkokeinolain 10 luvun 6–8 §:ssä sekä rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 luvun 14 §:n 2 momentissa ja 3 luvun 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja mainituissa laeissa säädettyjen edellytysten mukaisesti tullirikostorjuntaa varten;

— —

Tullilla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitetut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

17 §

Muiden viranomaisten tietojen luovuttaminen Tullille suorakäyttöisesti tallettamalla

Tullin rekistereihin saavat, siten kuin käytännön menettelyistä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, suorakäyttöisesti tallettamalla luovuttaa:

— —

20 §

Henkilötietojen luovuttaminen toiselle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle

Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja poliisille, Rajavartiolaitokselle, Puolustusvoimille, syyttäjälle, tuomioistuimille, Oikeusrekisterikeskukselle, Rikosseuraamuslaitokselle ja muulle rikosasioiden tietosuojalaissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle mainitun lain 1 §:ssä tarkoitettua viranomaisen laissa säädettyä tehtävää varten.

21 §

Muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisille

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Tulli saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti 7–10 ja 13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi seuraavasti:

— —

16) vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (849/2025) tarkoitetuille viranomaisille vaarallisten aineiden kuljetusten valvontaa varten;

17) Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle kliinisten tutkimusten suorittamista varten sekä oikeuslääketieteeseen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

26 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeudesta luovuttaa Tullin rekisterin tietoja teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla sekä 3 luvussa tarkoitettujen viranomaisten oikeudesta luovuttaa tietoja Tullin tietojärjestelmään teknisen rajapinnan avulla tai suorakäyttöisesti tallentamalla päättää rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän tähän tehtävään määräämä Tullin toimintayksikkö.

Luovuttamisesta päätettäessä on rekisteröidyn tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu ja laajuus.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 112 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 112 §:n otsikko, 1, 2 ja 4 momentti seuraavasti:

112 §

Oikeus saada tietoja yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä, säätiöltä tai henkilöltä

Pääesikunnalla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä, säätiöltä tai henkilöltä rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia välttämättömiä tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä.

Pääesikunnalla on oikeus saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan Pääesikunnan rikostorjuntatehtävän suorittamiseksi. Pääesikunnalla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

— —

Pääesikunnalla on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tiedot viipymättä ja maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

8.

Laki

puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään puolustusvoimista annettuun lakiin (551/2007) uusi 17 a § seuraavasti:

17 a §

Tietojen luovuttaminen

Puolustusvoimat saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen Puolustusvoimille tai edellä mainitulle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi.

Tietojen luovuttamisesta 1 momentin nojalla päättää pääesikunta.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

9.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain (332/2019) 29 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohdan b alakohta seuraavasti:

29 §

Oikeus luovuttaa henkilötietoja lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi

Puolustusvoimat saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa pyynnöstä ja oma-aloitteisesti muulle viranomaiselle ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulle yhteisölle henkilötietoja, jotka ovat tarpeen tämän laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, seuraavasti:

— —

2) poliisille:

— —

b) niitä poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten, jotka liittyvät oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseen, kansallisen turvallisuuden suojaamiseen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen tai rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

10.

Laki

henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain (615/2020) 13 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1295/2022, 574/2025 ja / , uusi 5 momentti seuraavasti:

13 §

Muu tiedonsaantioikeus

— —

Maahanmuuttovirastolla on oikeus saada poliisilta salassapitosäännösten estämättä etsintäkuulutetun tavoittamisen myötävaikuttamiseksi tarpeelliset tiedot etsintäkuulutuksista, jotka koskevat Maahanmuuttoviraston toimitilassa maahantuloa, maastalähtöä, oleskelua, työntekoa tai Suomen kansalaisuutta koskevan oman asiansa käsittelyn vuoksi henkilökohtaisesti asioivan ulkomaalaisen henkilön kiinniottoa, pidättämistä tai vangitsemista. Saatuaan tiedon henkilön voimassa olevasta etsintäkuulutuksesta, Maahanmuuttovirastolla on salassapitosäännösten estämättä henkilön kiinniottamiseksi, pidättämiseksi tai vangitsemiseksi velvollisuus viipymättä ilmoittaa poliisille tieto etsintäkuulutetun henkilöllisyydestä ja läsnäolosta Maahanmuuttoviraston toimitilassa.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Valiokunnan mietintö HaVM 12/2026 vp

Helsingissä 10.6.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Alviina Alametsä vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Juha Hänninen kok
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Saku Nikkanen sd
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd
jäsen Paula Werning sd
jäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne

Vastalause 1

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisin ja muiden turvallisuusviranomaisten tiedonsaanti- ja tiedonluovutusoikeuksia koskevaa sääntelyä. Tavoitteena on, että poliisilain (871/2011) ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019, poliisin henkilötietolaki) sääntely mahdollistaa tehokkaan ja toimivan tiedonvaihdon poliisin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä erityisesti rikostorjunnan tehostamiseksi ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Tarkoituksena on, että sääntely vastaa nykyistä paremmin muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksia.

Esityksen mukaan poliisilakiin lisätään uusi säännös (4 luvun 5 §) tietojen saannista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta. Pykälän mukaan poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä edellyttäen, että tiedot ovat välttämättömiä pykälässä säädettyihin käyttötarkoituksiin, esimerkiksi jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta. Tiettyjen erikseen säädettyjen rikosten ollessa kyseessä tietojensaantioikeus olisi mahdollinen, vaikka sanotuista rikoksista säädetty enimmäisrangaistus on alhaisempi kuin kaksi vuotta vankeutta. Säännös ei mahdollista oma-aloitteista tietojen antamista sosiaali- ja terveydenhuollosta, vaan tietojen antamisen tulee perustua poliisin pyyntöön.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin (20 a §) ja Tullin rikostorjuntalakiin (2 luvun 14 a §) ehdotetaan säädettäväksi Rajavartiolaitokselle ja Tullille osin vastaavat tiedonsaantioikeudet, mutta suppeammin siten, että tiedonsaantioikeus on ainoastaan sellaisten rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

Pidämme esitettyjä muutoksia pääasiassa kannatettavina muilta osin, paitsi edellä mainittujen tiedonsaantioikeuksien osalta. On ongelmallista, että tiedonsaantioikeutta laajennetaan varsin lievienkin rikosten selvittämiseen, kuten esimerkiksi rahankeräysrikos, metsästysrikos ja rakennussuojelurikos. Sote-alan toimijat ovat pitäneet tätä keskeisenä ongelmana, koska tällainen laajennus ei ole oikeasuhtainen suhteessa siihen, kuinka merkittävästi se voi heikentää luottamusta sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Tiedonsaantioikeus tulisi olla vasta sellaisten rikosten selvittämiseksi, joista enimmäisrangaistus on kolme vuotta vankeutta. Lievempien rikosten ollessa kyseessä, tulisi poliisilain poikkeusperusteeksi lisätä pahoinpitely.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö HaVM 12/2026 vp
Vastalause 1

*että 2., 4. ja 6.-10. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja 1., 3. ja 5. lakiehdotus hyväksytään muutettuina****(Vastalauseen muutosehdotukset).***

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

poliisilain 4 ja 7 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisilain (872/2011) 7 luvun 6 §, sellaisena kuin se on laissa 743/2014,
muutetaan 4 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentti sekä 7 luvun otsikko ja 2 § sekä
lisätään 4 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti ja lukuun uusi 4 ja 5 § seuraavasti:

4 luku

Tekninen valvonta ja tiedonsaantioikeudet

3 § - 4§ (kuten HaVM)

5 §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön:

1) sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 3 vuotta vankeutta, ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria;

2) rikoslain 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä tai 23 luvun 3 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi, ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria;

3) rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 21 luvun 5, 7, 10 tai 15 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun 1 §:ssä tai 41 luvun 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, jos teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria;

4) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran;

5) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta;

6) henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten;

7) kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi.

(2 mom. kuten HaVM)

7 luku

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 § (kuten HaVM)

Voimaantulosäännös (kuten HaVM)

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 33 §:n 2 momentti, 35 §:n 3 momentti, 36 §:n 2 momentti ja 38 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 36 §:n 2 momentti laissa 1246/2020,

muutetaan 20 §, 21 §, 22 §:n 1 momentin 5 kohta, 29 ja 32 §, 33 §:n 1 momentin johdantokappale, 10 ja 13 kohta ja 39 §, sellaisina kuin niistä ovat 32 § ja 33 §:n 1 momentin johdantokappale laissa 430/2024, sekä

Valiokunnan mietintö HaVM 12/2026 vp
Vastalause 1

lisätään lakiin uusi 20 a § ja 33 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 430/2024, uusi 14 kohta seuraavasti:

20 § (kuten HaVM)

20 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitoksella on pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 3 vuotta vankeutta, ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria.
(2 mom. kuten HaVM)

21 § -39 § (kuten HaVM)

_____

Voimaantulosäännös (kuten HaVM)

_____

5.

Laki

rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 ja 4 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 2 luvun 14 §:n otsikko, 1 ja 2 momentti sekä 4 luvun otsikko ja 2 §, sellaisena kuin niistä on 2 luvun 14 §:n 1 momentti laissa 750/2017, sekä
lisätään 2 lukuun uusi 14 a § seuraavasti:

Valiokunnan mietintö HaVM 12/2026 vp
Vastalause 1

2 luku

Tullin toimivaltuudet tullirikostorjunnassa

14 § (kuten HaVM)

— —

14 a §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Tullilla on pidättämiseen oikeutetun tullimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 3 vuotta vankeutta, ja tieto koskee henkilöä, jonka voidaan olettaa syyllistyneen rikokseen tai jota on syytä epäillä rikoksesta, taikka rikoksen uhria.

(2 mom. kuten HaVM)

4 luku

Vaitiolovelvollisuus, vaitiolo-oikeus ja tietojen luovuttaminen

2 § (kuten HaVM)

_____

Voimaantulosäännös (kuten HaVM)

_____

Helsingissä 10.6.2026

Saku Nikkanen sd
Juha Viitala sd
Paula Werning sd

Vastalause 2

Perustelut

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 182/2025 vp) lisää viranomaisten tiedonsaantioikeuksia perusoikeuksiin kajoavalla sääntelyllä, joka jää osin epätarkaksi. Rikostorjunnan tehostaminen ja viranomaisten välisen tiedonvaihdon parantaminen ovat kannatettavia tavoitteita. Ehdotettu sääntely on kuitenkin monelta osin ongelmallista arkaluontoisten tietojen saantia ja luovuttamista koskevien hyväksyttävyys- ja välttämättömyysvaatimusten sekä täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimusten kannalta. Lisäksi ehdotetut muutokset ovat omiaan vaarantamaan ihmisten luottamusta sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Vihreiden ja vasemmistoliiton näkemyksen mukaan mietintö ei osoita esityksen olevan tässä laajuudessa välttämätön etenkään sosiaali- ja terveyspalveluiden tietojen luovuttamisen osalta. Erityisen huolestuttavaa on, että hallitus ei ole kyennyt osoittamaan esityksessään riittävää tasapainoa rikostorjunnan tavoitteiden ja hoito- sekä asiakassuhteen luottamuksellisuuden välillä. Valiokunnan saamien asiantuntijalausuntojen sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon perusteella katsomme, että lakimuutoksesta aiheutuvat haitat olisivat suurella todennäköisyydellä sen hyötyjä merkittävämmät. Lakimuutosten valmistelussa olisi tämän vuoksi tullut arvioida perusteellisemmin muutosten vaikutuksia ja varmistaa, että sääntelylle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ilman kohtuuttomia haittavaikutuksia.

Lähtökohtaisesti hallituksen esitys asettaa osin vastakkain turvallisuuden ja yksityisyydensuojan tavalla, joka antaa virheellisen kuvan siitä, että perusoikeuksista olisi väistämättä tingittävä turvallisuuden lisäämiseksi. Turvallisuutta ei rakenneta rapauttamalla kansalaisten luottamusta viranomaisiin tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin, vaan vahvistamalla sekä turvallisuutta että perusoikeuksia samanaikaisesti.

Niin ikään maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin ehdotettujen muutosten oikeasuhtaisuutta ei olla perusteltu tavalla, joka vastaisi lausunnonantajien esittämiin huoliin. Sääntelyä muutetaan niin, että viranomaisen lainvastaiseksi todettu käytäntö lainmukaistetaan, vaikka valiokunnan saamissa lausunnoissa on todettu sääntelymuutoksen mahdollisesti johtavan siihen, ettei haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, kuten ihmiskaupan uhrit, enää uskalla asioida Maahanmuuttovirastossa.

Mietinnön mukaiset lakiehdotukset eivät selkeytä sääntelyä, vaan jäävät osin epätarkoiksi ja tulkinnanvaraisiksi. Lakiesitys on valmisteltava uudelleen yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön edustuksen ja alan toimijoiden kanssa sekä tuotava kokonaisuutena uudestaan sekä perustuslakivaliokunnan, sosiaali- ja terveysvaliokunnan että hallintovaliokunnan käsiteltäväksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 10.6.2026

Anna Kontula vas
Alviina Alametsä vihr